

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Andra kammaren.

Nr 13.

Onsdagen den 4 februari.

Kl 11 f. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr vice tal-
mannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 27 och den 28 nästlidne januari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Härmed intygas, att riksdagsmannen Karl Fabian Månsson, som av mig i dag undersökts, lider av strup- och luftrörskatarr med feber, samt att han på grund av nämnda sjukdom för närvarande och tillsvidare är ur stånd att deltaga i riksdagsarbetet.

Stockholm d. 1 febr. 1920.

Folke Lindstedt,
docent i medicin.

§ 3.

Herr statrådet *Nilson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 46, angående tillstånd för tygförvaltaren C. A. F. Almquist att för rätt att åtnjuta ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;
nr 45, med förslag till omorganisation av vattenfallsstyrelsen m. m.;

nr 48, angående anläggande av en kabel för riksledningar mellan Stockholm och Göteborg; samt

nr 49, angående fortsatt tillämpning av gällande telefon- och telegramavgifter.

Dessa propositioner bordlades på begäran.

Andra kammarens protokoll 1920. Nr 13.

§ 4.

Svar å
interpellation.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Chefen för lantförsvarsdepartementet, herr statsrådet Nilsson, som anförde: Herr talman, mina herrar! Kammaren har medgivit sin ledamot herr Hamrin att till mig rikta följande spörsmål:

1) Kan det förväntas, att för den nu samlade riksdagen framlägges förslag till sådan ändring i värnpliktslagen, att den som av samvetsbetänkligheter vägrar att fullgöra sin värnplikt icke skall härför kunna ådömas straff?

2) Om så icke är fallet, har herr statsrådet för avsikt att framlägga förslag till provisorisk lagstiftning, som öppnar möjlighet till att befria samvetsömna värnpliktiga från värnpliktens fullgörande eller medgiva uppskov därmed i avvaktan på ny lagstiftning i ämnet?

Såsom den ärade interpellanten i motiveringen till interpellationen anför bemyndigade Kungl. Maj:t den 29 juni 1917 dåvarande chefen för lantförsvarsdepartementet att tillkalla högst fyra sakkunniga personer jämte sekreterare för att inom departementet biträda med verkställande av utredning och avgivande av förslag »angående värnpliktstjänstgöringens ordnande för värnpliktiga, vilka hysa religiösa samvetsbetänkligheter mot vapentjänst».

De tillkallade sakkunniga började sitt arbete den 12 juli samma år och avlämnade sitt »betänkande i fråga om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring» den 24 februari 1919 — ej i slutet av år 1918 som den ärade interpellanten uppger. Misstaget uppenbarligen föranlett därav att betänkandet är dagtecknat den 16 december 1918.

Omedelbart efter det betänkandet ingivits till departementet, remitterades det för yttrandens avgivande till militära och civila myndigheter, bland de senare må nämnas rikets samtliga domkapitel. Sedan samtliga de infortrade yttrandena i slutet av förlidet år inkommit till departementet, upptogs arbetet med det föreliggande materialets bearbetning och har arbetet fortskridit så långt, att propositionsskrivningen igångsatts. Det förefinnes alltså de bästa förhoppningar att förslag i ärendet skall kunna underställas nu pågående riksdags prövning.

Med hänsyn till vad sålunda anförts till svar å huvudspörsmålet lärer något svar å den i andra hand framställda frågan ej vara behöfligt.

Vidare yttrade:

Herr Hamrin: Herr vice talman, mina herrar! Jag är nog lycklig att kunna till herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet framföra mitt uppriktiga tack icke blott för att herr statsrådet så snart besvarat den av mig framställda interpellationen.

utan även för innehållet i det svar, herr statsrådet avgivit. Det är alldeles uppenbart, att detta meddelande kommer att mottagas med den allra största tillfredsställelse icke blott av dem, som direkt beröras av en lagstiftning på det området, utan jämväl av alla dem, vilka såsom jag tillåtit mig anföra i motiveringen till min interpellation hysa en verklig respekt för ärlig övertygelse och ett samvetes bud. Det har ju dessutom av mig i min interpellation anförts åtskilliga fall, som giva vid handen, att det dock finns personer, som hellre låta underkasta sig fängelsestraff än de ikläda sig vapenrocken på grund av sin innersta övertygelse. Sedan jag hade framställt min interpellation, kom till min kännedom ytterligare sådana fall, men jag skall icke besvära kammaren med att rekapitulera dem. Jag vill emellertid blott nämna, att samma krigsrätt, som jag nämnde såsom exempel, sistlidne lördag ytterligare avkunnat en dom över en måleriarbetare, lydande på en å två månaders fängelse för värnpliktsvägran. Det är således — menar jag — av den allra största betydelse, att ett lagförslag så fort som möjligt framkommer, som verkligen löser denna gamla fråga — en fråga som i själva verket är lika gammal som frågan om den allmänna värnplikten i vårt land.

Till detta skall jag endast knyta en reflexion, som ger vid handen, att dessa straff över de religiösa värnpliktsvägrarna kommit att verka onödigt grymt — om jag nu får använda detta uttryck. Enligt strafflagen för krigsmakten skola ju alla, som ådömas fängelsestraff för värnpliktsvägran, avtjäna dessa straff i militärhäktet, där sådant finns anordnat, och såsom militärhäkten anses ju de vanliga arrestlokalerna vid regementena. På grund av förhållanden, som jag här icke skall gå in på, har emellertid regeln kommit att bli den att dessa värnpligtsvägrare fått avtjäna sitt straff icke i dessa militärhäkten, där straffen för vanliga förselser skola avtjänas, utan i de vanliga straffanstalterna tillsammans med andra brottslingar av varjehanda slag. Detta har givit en skärpa åt straffet, som enligt mitt förmenande varit onödig.

Jag skall sluta med att uttala den förhoppningen att det lagförslag, som kommer att framläggas, verkligen måtte lösa frågan på ett rationellt och tillfredsställande sätt. Vi ha förut — jag minns, att det var 1902 — fått en kungl. förordning, som i viss mån medförde lättnader för dem, som nekade att fullgöra sin värnplikt på vanligt sätt, men det har visat sig att denna förändring icke medfört åsyftad verkan. Såsom jag anført i min interpellation och vilket jämväl av herr statsrådet åberopats i hans svar, har en kommitté varit sysselsatt med att utarbета förslag till en ny lag i ämnet. Jag skall naturligtvis icke använda detta tillfälle till att ingå på en kritik av det lagförslag som av de sakkunniga framlagts, lika litet som på en kritik av det lagförslag, som reservanterna inom kommittén framlagt. Jag vill dock hava uttalat den meningen, att intetdera av dessa förslag enligt min åsikt verkligen löser frågan på ett tillfredsställande sätt. Under förhoppning att herr

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

statsrådet vid framläggandet och utarbetandet av förslag i ämnet må taga vederbörlig hänsyn till de önskingar, som från olika håll framställts, på det att frågan må bliva slutgiltigt löst, ber jag än en gång att få tacka herr statsrådet för svaret.

Herr Leander: Herr vice talman! Även jag skall be att få uttala min tillfredsställelse med det svar, som herr statsrådet lämnat och varuti han ställde i utsikt, att denna fråga skulle kunna lösas redan vid denna riksdag. Det är icke en enda dag för tidigt, att så sker. I det fängelse, vars föreståndare jag är, hava rätt många unga män varit inhysta, som hava dömts till frihetsstraff, straffarbete eller fängelse, därför att de på grund av sin religiösa övertygelse icke hava kunnat bära vapen eller ikläda sig uniform. Det har i synnerhet varit ynglingar, som tillhöra de s. k. fribaptisterna, som detta har gällt. Man måste ge dem det vitsordet, att de i sedligt hänseende stå mycket högt. De hava varit stilla och undergivna i övrigt, men de ha hyst den uppfattningen, att de skulle begå en svår synd genom att bära vapen och genom att göra sig solidariska med militärsystemet. Man känner sig nästan själv som en brottsling, då man skall behöva taga emot dessa i ett fängelse och behandla dem som vanliga förbrytare, ty som bekant känner icke lagen någon skillnad på dem, som dömas för det ena eller andra brottet, utan alla måste i ett fängelse behandlas lika.

Interpellanten trodde, att det varit en skärpning i straffet, att de fått avtjäna det i fängelserna. Det tror icke jag för min del, utan det har tvärtom varit en ren fördel för dem att de fått avtjäna straffet i de vanliga fängelserna, där det råder snygghet och ordning. Det hade varit ännu värre, om de fått avtjäna straffet i de arrestlokaler, som han talade om, och som skola tjänstgöra som fängelser vid de flesta regementen. Det är väl i allmänhet ett misstag eller principiellt oriktigt, att personer, som dömas för brott efter strafflagen för krigsmakten, skola sammanföras med vanliga brottslingar och avtjäna sina straff i fängelserna, men det är en sak för sig. Exempelvis är det alldeles avvita, att alla dessa skeppsgossar på 15 å 16 år, som dömas till frihetsstraff — det kan vara ett fentiotal om året — skickas till ett vanligt fängelse, och det kan ofta medföra ganska svåra följder för den ynglingens eller pojakens framtid.

Huvudsaken är här, att de, som på grund av sitt samvetes övertygelse icke kunna bära vapen, måtte befrias därifrån. Många ha yttrat, att de gärna skulle utföra annat arbete för statens räkning icke blott den tid, som värnpliktslagen föreskriver för övning i vapens bruk utan ännu längre, om de blott kunde slippa bära vapen och att ikläda sig uniform. Det föreligger alltså ingen simulation hos dessa utan tvärtom.

Jag tillåter mig därför också i likhet med interpellanten uttala den förhoppningen, att man, då denna fråga nu skall lösas, måtte gå till botten med densamma, så att det icke blott blir en halvmesyra. Jag har icke haft tillfälle att taga del av det betänkande, som är

utarbetat av den härför tillsatta kommittén, men enligt de referat, jag sett, skulle detta förslag icke på långt när vara tillfredsställande eller lösa denna fråga på ett sådant sätt, att man kan vara nöjd därmed, och så att dessa samvetsömna värnpliktiga skulle kunna undgå det straff, som nu vilar hotande över dem, därför att de ärligt följa sitt samvetes övertygelse.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Herr *Magnusson* i Skövde: Herr vice talman! Jag har endast begärt ordet för att uttrycka min förvåning över det nya »parlamentariska» förfarande, som kommit till uttryck vid besvaret av denna interpellation. Såvitt jag känner till, har det vid näst föregående sammanträde tillkännagivits, att interpellation skall besvaras, och ärendet upptagits å föredragningslistan. Detta har icke nu varit fallet. Man kan lätt tänka sig, att, om detta blir praxis, många, som äro intresserade av att närvara, när svaret avges, icke äro i stånd att så vara. Det var endast detta, jag ville säga.

§ 5.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 47, med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 11 juli 1919 om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror; och

nr 50, med förslag till förordning angående upphörande av taxering enligt förordningen den 30 juni 1916 om krigskonjunkturskatt m. m.

Ifrågavarande propositioner bordlades.

§ 6.

Föredrogs var för sig och hänvisades till kammarens fjärde tillfälliga utskott de på bordet liggande motionerna nr 300 av herr *Hallén* och nr 301 av herr *Vennerström*.

Vid nu skedd föredragning av motionen nr 302 av herr *Lindman m. fl.* om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om utredning angående potatisbrännings och sulfitsprittillverkningens betydelse och ställning m. m. begärdes ordet av

Vid remiss
av motionen
nr 302.

Herr *Engberg*, som yttrade: Herr vice talman, mina herrar! Jag kan inte underlåta att begära ordet före remissen av den föreliggande motionen. Herr *Lindman* har med instämmande av en hel del av sina partivänner väckt en motion, som i klämman går ut på kravet på en skrivelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder, syftande till utredning av potatisbrännings och

Vid remiss
av motionen
nr 302.

(Forts.)

sulfitsprittillverkningens betydelse och ställning var för sig, i sin helhet och i förhållande till varandra.

Jag har tagit del av denna motions innehåll, och jag måste uttala min förvåning över att herr Lindman och hans medmotionärer icke tyckas hava den minsta aning om att hela denna fråga, vars utredning de kräva, för närvarande just befinner sig under utredning, och att denna utredning i det närmaste är slutförd. Det var nämligen så, att finansministern redan i juni månad anhöll att få tillkalla sakkunniga för utredning just av den föreliggande frågan. Jag kan icke neka till att det kan ha sitt intresse att erinra herr Lindman om att det i yttrandet till statsrådsprotokollet tydligt och klart anges, att det är samma fråga, som skall utredas.

Det sägs där bl. a.: »Såsom inhämtas av de av mig föredragna handlingarna, är huvudpunkten i den begärda utredningen frågan om på vad sätt framställning av brännvin framdeles skall få bedrivas. Hittills har användande av alla slags råämnen varit medgivet, och största delen av allt inom landet tillverkat brännvin har framställts ur potatis, spannmål, melass och betor. Vad som nu synes bära upptagas till undersökning är, huruvida ur olika synpunkter användande av sistnämnda och med dem likställda råämnen fortfarande bör medgivas och, därest sådant medgivande befinnes lämpligt, i vilken omfattning det bör lämnas.

Härvid bör beaktas å ena sidan, huruvida avsättningsmöjligheter för sullitsprit komma att förefinnas, därest brännvinstillverkning ur potatis m. fl. jordbruksprodukter framdeles varder i större eller mindre utsträckning tillåten, och å den andra sidan, huruledes, efter ett förbud mot eller en kvantitetsbegränsning av tillverkning ur dylika produkter, andra avsättningsmöjligheter må kunna beredas för det i vissa landsdelar uppkommande överskott å potatis och andra tidigare som råvaror för brännvinstillverkning producerade jordbruksalster.»

Detta går alltså ut på en utredning av alldeles samma sak, som herr Lindman begär. Jag måste därför uttala min synnerliga förvåning över att herr Lindman och hans medmotionärer icke hava tagit reda på att denna utredning försiggår, och att den snart är slutförd och skall överlämnas till Kungl. Maj:t. Det hade väl ändå varit skäl i att man, innan man för fram ett yrkande i en stor motion, tagit reda på den saken.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt överlämna ifrågavarande motion jämte det i anledning av densamma inom kammaren nu avgivna yttrandet till sitt femte tillfälliga utskott.

Härefter föredrogos var efter annan övriga på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till kammarens femte tillfälliga utskott motionen nr 303 av herr *Hage*;

till bankoutskottet motionen nr 304 av herrar *Lübeck* och *Lindman*;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionerna:

nr 305 av herr *Lübeck*; och

nr 306 av herr *Magnusson* i Skövde *m. fl.*;

till kammarens första tillfälliga utskott motionerna nr 307 och 308 av herr *Vennerström*;

till kammarens femte tillfälliga utskott motionen nr 309 av herr *Hage*;

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionen nr 310 av herrar *Hansson* i Rättvik och *Vennerström*;

till kammarens femte tillfälliga utskott motionen nr 311 av herr *Hage*;

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionerna:

nr 312 av herrar *Hage* och *Vennerström*; och

nr 313 av herr *Olsson* i Golvvasta *m. fl.*; samt

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 314 av herr *Karlsson* i Stockholm.

§ 7.

Vidare föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 28 av sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anvisande av medel för utförande av om- och påbyggnadsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm uppförda byggnaderna; och yttrade därvid

Ang. återremitterande av ett utlåtande.

Herr *Eriksson* i Grängesberg: Herr talman! Med anledning av upplysningar, som inkommit till den avdelning inom statsutskottet, som har behandlat detta ärende, synes det vara önskvärt, att statsutskottet får taga ärendet under förnyad omprövning. Jag tillåter mig därför, herr talman, att framställa det yrkandet, att kammaren måtte återremittera förevarande ärende till statsutskottet.

Med bifall till vad herr *Eriksson* i Grängesberg sålunda föreslagit beslöt kammaren återförvisa ärendet till utskottet för ny behandling.

§ 8.

Till avgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 16, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t uti propositionen om tilläggsstat för år 1920 gjorda framställningar om anslag till postverket jämte en i ämnet väckt motion.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. inköp
för postverkets
räkning
av en tomt
i Hudiksvall
m. m.

Punkten 5, angående anslag för inköp för postverkets räkning av en tomt i Hudiksvall m. m.

I den till riksdagen den 7 januari 1920 avlätna propositionen nr 2, med förslag till tilläggsstat till riksstaten för år 1920 hade Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning: bil. 1: 1920 års tilläggsstat» fogade statsrådsprotokollet över civilärenden nämnda dag, punkten 8, föreslagit riksdagen att för inköp för postverkets räkning av ett område om 1,000 kvadratmeter av tomterna nr 126 och 130 i mellersta stadsdelen i Hudiksvall på tilläggsstat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 40,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren väckt motion, nr 27, däri herr Granath föreslagit, att riksdagen å 1920 års tilläggsstat måtte upptaga ett förslagsanslag å 100,000 kronor att användas för påbörjande av byggnad, avsedd att inrymma lokaler för post- och telegrafverket i Hudiksvall.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen måtte för inköp för postverkets räkning av ett område om 1,000 kvadratmeter av tomterna nr 126 och 130 i mellersta stadsdelen i Hudiksvall på tilläggsstat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 40,000 kronor att utgå av länemedel; samt

b) att herr Granaths förevarande motion icke måtte av riksdagen bifallas.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Granath: Herr talman! Jag förstår mycket väl det lönlösa i att här i kammaren söka framföra en annan mening än den som hävdats inom statsutskottet. Men jag kan icke underlåta att peka på en del sakförhållanden, som jag anser, att statsutskottet icke tagit tillräcklig hänsyn till.

De nuvarande lokalerna för postkontoret i Hudiksvall förhyrdes 1897 och utvidgades 1907 med 42 kvadratmeter. Deras ytinnehåll utgör för närvarande sammanlagt 144 kvadratmeter, medan enligt generalpoststyrelsens beräkning erfordras 400 kvm. Postkontorets ökade omfattning belyses av följande siffror. År 1897 utgjorde antalet försändelser vid postkontoret 670,926, 1917 var antalet 1,864,247. Ökningen utgjorde sålunda 177 procent. Av detta torde utan vidare framgå, att de nuvarande lokalerna måste vara otillräckliga. Den ekonomiska omsättningen, d. v. s. försäljningen av frankotecken, belyser samma förhållande. Frankoteckenuppbörden utgjorde 1899 — för 1897 föreligger ingen uppgift — 68,137:39 kronor och 1919 283,660:18 kronor — sålunda en ökning av 400 procent.

Jag vill för övrigt angående det trängande behovet anföra några brottstycken ur en skrivelse till generalpoststyrelsen från postdirektör Högner, vilken i dagarna gjort en undersökning av lo-

kulerna vid Hudiksvalls postkontor, av vilken skrivelse framgår, att det är av trängande vikt att frågan löses så fort som möjligt. Postdirektören säger bl. a. i sin skrivelse:

»Postkontorslokalen i Hudiksvall har såsom för Kungl. generalpoststyrelsen torde vara bekant länge varit otillräcklig och mindre ändamålsenligt inredd. Frågan om bättre och rymligare lokal för framtiden torde väl i och med kungl. propositionen till årets riksdag om inköp av tomt för posthusbyggnad i Hudiksvall vara förd i hamn, men postkontoret kan ej reda sig med det nuvarande lokalutrymmet, till dess nybyggnaden blir färdig.

Den omfattande och i fråga om inlämning alltmer ökade paketrörelsen inkräktar betydligt på utrymmet. Kassaexpeditionens rum, som också utgör arbetsrum för förste postexpeditionen, har en golvyta av 40 kvm. Det saknas utrymme för tillräckligt stora fack till förvaring av ankommande paket, vilka därför måste placeras i högar på golvet utan möjlighet att sortera dem på ett för utlämnningen underlättande sätt. Kringströdda på golvet ligga de hindrande i vägen för tjänstemännen, vilka vid allmänhetens betjänande måste söka sig väg över och mellan de upptravade paketen.

De inlämnade paketens antal uppgår för närvarande till 200 à 250 stycken per dag, ett avsevärt antal under den s. k. döda säsongen, och under högsäsongen är antalet paket vida större. Det torde vara svårt undvika att de inlämnade och ankomna paketen hopblandas, och den risken löpes alltid, att ett inlämnat paket blir liggande bland de ankomna och sålunda ej blir i vederbörlig tid expedierat.

Anblicken av den oreda, som måste vara förenad med en dylik trångboddhet, torde ej giva allmänheten någon fördelaktig uppfattning om postverkets förmåga att tillfredsställande fylla sin uppgift. Massinlämning av paket, som äger rum från trenne större linneväverier i staden, kan ej ske vid disken, utan måste dessa paket inlämnas i brevbärarnas rum.

Under förliden december månad disponerade postkontoret i Hudiksvall särskild lokal, en förutvarande banklokal, för expedition av paketpost, en anordning, som visade sig välbetänkt och beredde såväl allmänheten som postkontoret stora fördelar. Stadens drätselkammare och köpmannaförening ingåvo också framställningar till postdirektionen i syfte att den vidtagna åtgärden skulle bibehållas.

Vid besök i Hudiksvall har jag funnit det ofrånkomligt, att postkontoret beredes särskild lokal för paketrörelsen. Förstnämnda lokal är lämplig och välbelägen mitt emot postkontorslokalen på andra sidan av rådhusplatsen. Lokalen har ett utrymme av 110 kvm. och kan få förhyras för tiden från och med den 1 april 1920 mot en årshyra av 1,800 kronor eller 16,3 kronor per kvm., en ersättning, som får anses synnerligen moderat.»

Det framgår sålunda av denna skrivelse, att rätt så stora olägenheter komma att göra sig gällande, därest icke denna lokalfråga löses fortast möjligt. En sådan åtgärd som den postdirektör Höger här föreslagit, nämligen att dela på postlokalerna, kommer att

*Ang. inköp
för postverkets
räkning
av en tomt
i Hudiksvall
m. m.
Forts.*

Ang. inköp
för postverkets
räkning
av en tomt
i Hudiksvall
m. m.
Forts.

medföra en ökning av utgifterna för postkontoret i Hudiksvall med omkring tio tusen kronor årligen. Om den motion, jag här framlagt, hade kunnat bliva bifallen, hade man i två år kunnat inbespara dessa utgifter, då huset i så fall hade varit färdigt 1922 i stället för 1924, som det blir, om man väntar med att anslå medel till nästkommande riksdag.

Ur såväl praktiska som ekonomiska synpunkter skulle det alltså varit välbetänkt, om riksdagen redan i år hade anslagit medel till påbörjande av denna byggnad. Jag ber sålunda, herr vice talman, att med de synpunkter, jag här andragit, få yrka bifall till min motion.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag vill naturligtvis ingalunda bestrida, att det föreligger behov att få nytt posthus i Hudiksvall, men med de oerhört stora anspråk, som för närvarande ställas på staten i byggnadsavseende, har statsutskottet vid sakens prövning och efter förfrågan på sakkunnigt håll funnit, att behovet icke kan sägas vara överhängande. Jag vill ingalunda bestrida, att ett mycket stort behov föreligger, men det föreliggande sådana även på många andra håll, och då man vägt det ena mot det andra, har det syntts oss, att det icke kan vara så nödvändigt, att riksdagen nu skulle bevilja ett anslag och överlämna till Kungl. Maj:t att granska ritningarna, vilket riksdagen icke brukar göra annat än i ytterst trängande undantagsfall.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Efter av herr vice talmannen först framställd proposition beträffande mom. a) blev utskottets i detta moment gjorda hemställan av kammaren bifallen.

Vidare gav herr vice talmannen i avseende å mom. b) propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren jämväl utskottets i förevarande moment gjorda hemställan.

§ 9.

Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 17, i anledning av väckta motioner om beredande av kredit vid export av färsk fisk till Tyskland.

Uti en inom andra kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion, nr 25, hade herr *Alexandersson m. fl.* hemställt, att riksdagen ville huvudsakligen i överensstämmelse med vissa i motionen närmare angivna grunder lämna Tyskland en kredit av 3,000,000 kronor för inköp av färsk sill från vår västkust under där nu pågående sillfiskesäsong, och anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga de åtgärder, som befundes nödiga för utnyttjande av denna kredit.

Vidare hade herr *Jönsson* i Fridhill *m. fl.* i en inom samma

kammare väckt motion, nr 228, hemställt, att riksdagen ville lämna Tyskland en kredit av en miljon kronor för inköp av fisk från södra Sverige och anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga de åtgärder, som befunnas nödiga för utnyttjande av denna kredit.

Ang. kredit
vid export av
fäsk fisk till
Tyskland.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av ovanberörda motioner måtte medgiva, att svenska staten måtte i anslutning till i utlåtandet angivna grunder och i enlighet med de bestämmelser i övrigt, som Kungl. Maj:t ägde utfärda, ikläda sig betalningsansvar intill belopp av sammanlagt högst 3,000,000 kronor för viss del av köpeskillingen för färsk fisk, exporterad till Tyskland under år 1920.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Kvarnzelius, Swartz, Johan Nilsson, Lamm, Eriksson* i Grängesberg, *Waldén, Hansson* i Stockholm, *O. Nilsson* i Örebro och *Björck* i Jönköping vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att ovanberörda motioner icke måtte av riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan upplästes, varefter

Herr *Eriksson* i Grängesberg yttrade: Herr talman, mina herrar! Som kammaren ledamöter behagade finna, har jag och ett antal av utskottets ledamöter i övrigt icke ansett oss kunna biträda utskottsmajoritetens hemställan om bifall till motionen. När vi hava reserverat oss emot utskottets beslut, så hava vi till fullo insett, att fiskarena där nere i Bohuslän kunna hava det nog så trångt och svårt att få avsättning för sin vara. Vi hava till fullo förstått deras svårigheter, och vi hava med synnerligt stor tvekan ställt oss på den ståndpunkt, vi till sist intagit.

Men när vi kommit till den uppfattningen, att vi icke kunna biträda utskottsmajoritetens förslag om bifall till motionen, har det skett med hänsyn till de vittgående konsekvenser, som ett bifall synes kunna medföra. Det kan icke vara motionärerna och icke heller kammarens ledamöter i övrigt obekant, att det icke är enbart fiskarena i Bohuslän som lida, utan att även andra näringsgrenar äro utsatta för samma svårigheter. Vi hava visserligen icke haft några bestämda sifferuppgifter att tillgå beträffande de näringar, som kommit i ett synnerligen betryckt läge, och som till följe av hinder i exporten fått överskott på varor. Det finnes nog köpare i andra länder, men det finnes ingen möjlighet att få export i gång, på grund av att valutaförhållandena omöjliggöra för de främmande ländernas köpare att nu fullgöra likviderna. Kredit kan icke lämnas. Våra svenska banker hava lämnat kredit i sådan utsträckning, att de icke våga lämna kredit längre. Följden har blivit, att man fått inskränka eller inställa driften i väsentlig mån, emot vad den varit förut, och man har, som jag nämnde, i flera fall helt inställt driften.

Det är alldeles klart, synes det oss, att om man bifaller den framställning, som här gjorts, måste konsekvensen bliva, att dessa näringsidkare och arbetare, som äro sysselsatta inom dessa industri-

Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.
(Forts.)

eller näringsgrenar — det är nämligen även annat än industri — komma att draga vissa paralleller av riksdagens beslut och fråga sig, om icke staten borde träda emellan även för deras del och garantera kredit i större eller mindre omfattning för att få exporten i gång.

Vid finansrådets behandling av detta ärende i höstas uttalade finansrådet, att det hade tillstyrkt kredit för export till främmande länder i den utsträckning som hade begärts, och motionärerna hava själva uppgivit, att den krediten uppgår till 7 miljoner kronor. Finansrådet förklarade emellertid bestämt, att det icke kunde vara med om att tillstyrka en kredit, som skulle räcka längre än ett år. Här begäres tre år, och vad veta vi om valutaförhållandena om tre år? Det kan säkerligen bliva en kredit, som skulle räcka väsentligt längre än tre år. Finansrådet har sålunda ställt sig på en bestämd ståndpunkt, det har icke kunnat tillräda bifall till en framställning av föreliggande art. Vid prövning inom regeringen har regeringen kommit till samma uppfattning. Frågan är sålunda icke prövad endast inom statsutskottet, utan den har även varit före inom regeringen i fjol höst. Inom regeringen var det visserligen delade meningar, men regeringen ställde sig i alla fall på den ståndpunkten, att den med hänsyn till de konsekvenser, det kunde medföra, icke kunde förorda hos riksdagen en framställning i den riktning, som motionärerna hava gjort.

Nu kan det ju anföras gentemot argumenteringen om konsekvenserna — och det har anförts av motionärerna och har anförts med styrka och kraft inom utskottet av dem som yrkat bifall till motionen — att man icke kan jämställa fisk och sill med maskiner och industriartiklar. Ja, detta låter ju naturligtvis rätt så bra. Det är alldeles klart, att en sill och en plog icke är samma sak. Sillen har levande liv och går ut i havet igen, om man icke fångar den, det är klart att den icke kan jämföras med ett dödt ting. En plog kan stå färdig i tre år och blir icke sämre för det. Men så enkelt får man icke resonera. Det är icke sillen och icke plogen, som det kommer an på här, utan det är fråga om människorna, som ta upp sillen, och som skola leva på dess försäljning, och de som tillverka plogen, vilka skola leva av avkastningen på plogens försäljning. Det är näringslivet och arbetarna i båda fallen det gäller — i ena fallet fiskarena och i andra fallet industriarbetarna.

Jag tog detta exempel, därför att plogen har varit en stor exportartikel, som nu icke kunnat exporteras på flera år på grund av omständigheter, som vi känna till. Det är sålunda icke riktigt, synes det mig, när man vill göra gällande, att sillen och fisken skall bedömas annorlunda, principiellt sett, i denna fråga än en industriartikel. Jag kan icke tänka mig, att det kan gå att få andra grupper av näringsidkare eller arbetare i vårt land att fatta den stora skillnaden, som nu motionärerna och de som vilja biträda utskottsmajoritetens förslag söka få fram. Jag kan icke se, huru de skola kunna försvara den olikhet, som de tycka sig få fram här.

Jag vill än en gång klart betona, att när jag tagit standpunkt till denna fråga har det varit efter mycket funderande, därlör att jag till fullo förstår det tvång och de svårigheter, som fiskerihand-
 teringens män hava där nere i Bohuslän, och när jag till sist stannat för avslag, har det varit därför, som jag nämnde, att konsekvenserna äro oöverskådliga. Det vill synas mig, att denna fråga är av den omfattande räckvidd, att den icke så här på en bakväg bör få komma in i den svenska statsformen. Jag kan icke säga, att vi under alla omständigheter skola vägra kredit till export; det kan bliva sådana förhållanden i vårt land, så att vi måste i en eller annan form lämna kredit, garanterad statskredit vid export. Jag vill icke förneka, att så måhända kan komma att behövas, men skall man gå in på den principen, då måste det ske efter en allsidig och noggrann undersökning om vart det kan leda hän ur konsekvenssynpunkt. Då måste riksbanken, finansrådet och regeringen och de som kunna överblicka hela vårt näringsliv med klart medvetande gå in på den principen. Det går icke an, synes det mig, att riksdagen och statsutskottet efter några få dagars överläggning med de jämförelsevis ringa möjligheter att överblicka frågans hela räckvidd, som riksdagen och statsutskottet hava, skall taga standpunkt till denna sak.

*Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.
(Forts.)*

Herr talman! På de skäl, jag sålunda anført, på dessa rent principiella betänkligheter, ber jag alltså, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den vid detta betänkande fogade reservationen.

Vidare anförde:

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina herrar! Jag kan så väl förstå de rent principiella betänkligheter mot den föreslagna krediten, åt vilka den föregående ärade talaren givit uttryck. I själva verket delas dessa betänkligheter även av de ledamöter i statsutskottet, som velat vara med om att tillstyrka herr Alexanderssons motion. Man säger nämligen så här i utskottets yttrande: »Ehuru utskottet hyser den bestämda uppfattningen att en väg sådan som den här föreslagna bör beträdas endast i särskilda undantagsfall och då synnerligt vägande skäl därför förebringas har den i ärendet lämnade utredningen synts utskottet giva vid handen att ett ingripande från statens sida i av motionärerna föreslagna form till tryggande av landets export av färsk fisk torde vara av förhållandena motiverat.»

Nu erkände den föregående talaren, att man icke under alla förhållanden kunde fastslå, att man skulle absolut och a priori motsätta sig, att staten skulle garantera kredit vid export till främmande länder. Han torde hava rätt i, att förhållandena kunna bliva sådana att det faktiskt ingenting annat finnes att göra därest man vill hålla exporten i gång och behålla forna kunder. Jag för min del skulle absolut icke gått med på detta förslag

Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.
(Porta.)

därest icke Tyskland hade varit en gammal kund till oss i fråga om sill och en mycket stor kund därtill. Ser man på de siffror, som anförts rörande exporten till Tyskland, finner man, att t. ex. 1911 exporterades över 51 miljoner kilogram sill, 1912 31 miljoner o. s. v. Och det inträffar ju rätt ofta inom affärsvärlden, att när det gäller en gammal kund, som för tillfället råkar lida brist på kontanta medel, nödgas köpmannen bevilja kredit för att bevara denna gamla kund. Vi kunna väl ändå utgå ifrån — åtminstone hoppas vi det — att Tyskland förr eller senare skall komma på fötter igen, så att man behöver icke precis utgå ifrån, att dessa tre miljoner, därest vi bevilja denna statskredit, skola vara oåterkalleligen förlorade.

Vidare har ju utskottet föreslagit, att beträffande själva formerna för kreditgivningen skulle det ankomma på Kungl. Maj:t att sedermera bestämma dessa. Jag kan sålunda icke inse, att vi skulle behöva sätta i gång hela denna väldiga utredningsapparat, som herr Eriksson förutsatte, för att kunna biträda denna motion. Skall man nämligen förfara på det sättet är det alldeles klart, att denna kredit icke skulle kunna komma i fråga under detta år och kanske icke under det nästa heller.

Nu har norska staten beviljat liknande kredit till betydligt större omfattning än det här gäller. Visserligen kan man säga, att fisket icke för vårt näringsliv spelar en så utomordentlig roll som för det norska. Men i alla fall är det för vissa delar av vårt land en högst betydande näring, av vilken det stora flertalet av befolkningen finner sin utkomst. När nu förhållandena enligt vad man sagt mig äro sådana — jag är icke specialist på sillfiske så att jag själv kunnat kontrollera uppgifterna — när förhållandena äro sådana, att det existerar ett visst minimipris, under vilket fiskarena på grund av nödvändiga omkostnader för olja, garn o. s. v. icke kunna gå, så är det ju alldeles klart, att när man får jättefångster på ända till 100,000 hektoliter, som man icke kan exportera, så bliva dessa fångster fullkomligt osäljbara. Man får helt enkelt ingenting för dem. Det är alldeles klart, att när så är förhållandet låter man hellre sillen bliva kvar i havet. Men i dessa livsmedelsbristens dagar torde det icke vara rätta sättet att hellre låta sillen vara kvar i havet bara därför att man på håll, där man tidigare haft avsättning för varan, numera icke på grund av valutaförhållandena är i stånd att betala densamma kontant. Jag kan icke finna, att detta är någon riktig hushållning med livsmedel, och därför har jag för min del trots alla principbetänkligheter ansett mig böra gå med på detta förslag.

Nu sade herr Bernhard Eriksson, att finansrådet icke velat vara med om att kredit skulle beviljas för mer än ett år i sänder. Den här föreslagna krediten räcker kanske i tre år eller möjligen ännu längre. Detta visar ju emellertid, att finansrådet åtminstone icke absolut motsätter sig tanken på att bevilja kredit; det har endast velat, att den begränsades till ett år.

Vad nu gäller denna summa av tre miljoner kronor så tycker jag för min del, att även om det skulle dröja åtskilliga år, eventuellt tre eller kanske något däröver, innan vi få dessa pengar tillbaka, så borde man icke för den sakens skull behöva motsätta sig detta förslag, som synes mig mycket välmotiverat.

Jag skall därför, herr vice talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Corneliusson: Herr talman, mina herrar! Jag skall blott med några få ord upptaga kammarens tid och detta på grund av reservanternas avslagsyrkande.

De motivera sin ståndpunkt med att i första rummet hänvisa till det finansiella läget såväl inom som utom landet. Jag vill ej bestrida, att vårt finansiella läge är tryckt, men nog anser jag, att vi lika väl som Norge ha råd att åtminstone i en så viktig fråga bevilja nämnda kredit. Vidare talas det om de betänkliga konsekvenserna av att besluta i av motionärerna föreslagen riktning. Jag vill ej bestrida, att det vid ett hastigt påseende kan synas så. Men herrarna få väl erkänna, att det här gäller en nationalekonomisk fråga av den största räckvidd. Den fisk, som fångas, är ju en vara, som ej tål någon längre lagring, utan som därför måste ofördröjligen exporteras. Men då det ej finnes exportmöjlighet på grund av Tysklands oförmåga att kunna betala nu genast, så anser jag, att kammaren ej bör tillbakavisa en så rimlig begäran från våra fiskare. Även föreslås ju i utskottsbetänkandet en garanti av stor räckvidd, i det att krediten ej i något fall finge överstiga värdet av halva exporten.

Även ha reservanternas såsom motiv för sitt avslagsyrkande framallit hänsynen till andra näringsgrenar. Jag erkänner, att om andra näringar ligga inne med stora lager, så kan det finnas liknande svårigheter även för dem. Men man kan ej jämföra dessa näringar med sillfisket, ty våra övriga industrilager förlora ej sitt värde, som förhållandet är med fisken, om den ej blir exporterad inom loppet av några få dagar. Även en annan sak vill jag framhålla. Kan man ej under den korta tid, som fisksäsongen varar, utnyttja densamma, så är hela årsförtjänsten förlorad.

Vidare säga reservanternas, att ett underlättande av landets fiskexport icke bör anlitas utan att en tvingande nödvändighet föreligger. Ja, mina herrar, här föreligger verkligen en tvingande nödvändighet, så vida vi icke vilja se våra fiskare gå under i den hårda kamp för tillvaron, som alltid varit deras lott. Vidare anser jag det rent av vara statsmakternas skyldighet att bevilja berörda framställning, ty då fiskarena hade möjlighet att försälja sina fiskvaror till höga priser, så lades helt enkelt beslag på nämnda varor, så att alla exportmöjligheter stängdes. Därför anser jag, att då nu verkliga svårigheter möta våra fiskare, riksdagen bör visa, att den verkligen värderar vad dessa härdade havets söner gjort vårt land och folk under den svåra kristid som vi genomlevat.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.
(Forts.)

Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.
(Forts.)

Herr Branting: Herr talman! Det framgår av den förste ärade talarens anförande, med vilken tveksamhet han såg på denna fråga och huru han först efter åtskilligt övervägande har kommit till en avslagsständpunkt. Även av vad han meddelade om frågans förhistoria framgick med tydlighet, att det har varit skäl anförda, som starkt tala för ett bifall, och att de endast har varit egentligen ett enda skäl, som till sist har fallt vägskaalen *mot* hos regeringen. och det har varit hänsynen till konsekvenserna.

Nu förstår jag mycket väl, att om man ställer sig på den ståndpunkten, att genom ett bifall till detta relativt lilla anslag alla slussar skulle öppnas för att för framtiden staten iklädde sig garanti för liknande framställningar i andra syften och denna utsträcktes till det industriella området, man då naturligtvis måste fråga sig, om man kunde gå med på detta, huru mycket ömmande skäl än kunde tala för detsamma. Men jag har mycket svårt att tillägna mig denna uppfattning, att vi genom ett bifall skulle för framtiden binda vår handlingsfrihet fullständigt och icke pröva de olika fallen, sådana de förelågo. För mig står saken så, att man rörande dessa förhållanden måste rätt mycket se på, vad det är fråga om för vara.

Det kan omöjligen förnekas, att vi genom ett avslag nu komma i viss mån att lägga hinder i vägen för tillgängliggörandet av livsmedel i nuvarande tid, och jag må säga, att sådan världen ser ut nu och med den situation, som över allt råder, det är för stort ansvar, man tar på sig, om man icke vill hjälpa till med att en produktion av livsmedel kommer till stånd, där så kan ske. Det må vara, att det finns många likheter mellan industriens produktion och livsmedelsproduktionen, och jag skall visst icke neka, att man här kan draga långt gående paralleller. Men det är nog icke detsamma. Och här ligga verkligen förhållandena så, att vad vi kunna göra för att se till att fisket uppmuntras och därigenom tillgång beredes på livsmedel för de svältande i utlandet, det synes mig att man icke bör försumma att göra. Det är en bland de skyldigheter, som jag verkligen tror med fog kan sägas åligger oss såsom en nation, som kommit relativt oskadd undan den förfärliga förstörelse, som gått över världen.

När jag vidare ser, huru den norska staten handlat i ett ganska likartat fall, huru den ställt, om jag minnes rätt, tio gånger så stor kredit till förfogande, så måste jag säga mig, att vårt västkustfiske naturligtvis icke för oss är av samma nationalekonomiska betydelse som det norska havsfisket för Norge, men att det för oss icke är fråga om så stora och väldiga belopp den här gången. Och jag tycker, att detta motiverar ett handtag för våra fiskare, varigenom de skulle uppmuntras att samla de livsmedel ur havet, genom vilka något bistånd kan bringas åt nöden ute i världen och de själva fortsätta med denna verksamhet utan att behöva inställa den på grund av att de icke omedelbart kunna påräkna från de lidande länderna den betalning, som de måste ha för sin vara.

Ser man saken ur dessa synpunkter, kan jag icke komma till annat resultat än att man icke bör överdriva konsekvenserna av ett

sådant beslut utan se denna fråga i dess rimliga begränsning och alltså behjälta den billiga begäran, som finnes framställd i motionen.

*Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.
(Forts.)*

Herr *Kjellberg* instämde häruti.

Herr *O s b e r g*: Herr talman, mina herrar! Eftersom jag varit med om detta ärendes behandling inom statsutskottet, så skall jag tillåta mig att säga några ord.

Här har talats både för och emot, men jag skall be att få omnämna de metoder, som använts för fisket förr och nu. Förr var det så, mina herrar, att fiskarens redskap voro billigare, och det var sålunda lätt att åstadkomma densamma. Man använde sig då av så kallade lantvadar för att inestänga fisken i vikarna och sedan taga upp densamma med håvar. Då tarvades icke så stora kapital, utan man kunde få en rimlig inkomst i alla fall. Men nu har saken förändrats. Ett väl utrustat vadlag måste vara i besittning av minst 125,000 kronor, då endast vaden kostar 25 à 30,000 kronor. Vidare förhåller det sig ju så, att tillgången på fisk kan vid vissa tillfällen vara ovanligt riklig, och detta gör, att man då måste söka att få en rask avsättning för denna fisk. Det är icke så, att man kan hålla en sådan vara i veckor och på detta sätt reglera avsättningen, utan avsättningen måste ske hastigt. För bara en vecka sedan infångades 100,000 hektoliter, och då man fått denna mängd i land, så var det förenat med de största svårigheter att kunna avyttra densamma.

Under innevarande säsong har det varit ganska knaggligt beträffande fisket. Under den första säsongen var det ett par tre fångstdagar, då det blev några större fångster. Vädet var ogynnsamt, och man kan ju icke gå ut i vilket väder som helst, varför det är nödvändigt, att när man får en god fångst, man också erhåller avsättning för densamma. Under de senare åren har man ju fått avsättning för denna vara i Tyskland, men, som herrarna veta och som här förut sagts, är Tyskland i den belägenheten, att det icke kan betala kontant utan måste begära kredit.

Herr *Branting* nämnde, att Norge beviljat en sådan kredit och att det då skulle vara synnerligen märkvärdigt, om vi skulle säga nej. Vi ha visserligen icke så stort intresse av fisket som Norge, men fisket har i alla fall hos oss under senare tid utvecklats på sådant sätt, att det här gäller rätt så avsevärda summor. Genom det tillmötesgående, som det här är fråga om, skulle man för fiskerinäringen möjliggöra att den kunde avsätta sina varor. Vi kasta därmed icke pengarna till utlandet, utan varje öre stannar inom landet, därest denna kredit skulle tagas i anspråk. Det blir egentligen fiskarna som komma i åtnjutande av denna förmån. Och jag undrar i alla fall, om det icke är bättre, att man nu visar tillmötesgående gent emot denna rimliga fordran än att man kanhända senare skall nödgas utbetala arbetslöshetsunderstöd. Det kommer ju i

*Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.
(Forts.)*

är att för detta ändamål begäras åtta miljoner kronor. Här finnes nu en möjlighet att hjälpa denna del av folket, så att den icke skulle behöva att komma in på denna stat.

Nu har det sagts, att man skall anställa jämförelser med andra industrier. Jag är medveten om att det råder trångmål även på detta område, och det är möjligt, att det blir ännu värre. Men man kan icke blunda för, att det är en avsevärd skillnad i fråga om andra arbetare. Man har inom andra yrken större möjligheter att anpassa sig efter förhållandena. När utövningen av stenhuggeriyrket försvann, så finge vedebörande taga i tu med annat arbete, såsom väganläggningar o. d., men i dessa kustdistrikt finnas inga sådana möjligheter. Fiskarena ha alltså inga möjligheter att skaffa sig annat arbete. Och att de liksom på känn skulle kunna taga upp just så stort kvantum, som motsvarade landets behov, skall ingen inbilla sig, därför att de kunna icke anpassa sitt arbete på sådant sätt. Om alla få fulla vadar eller om det är några, som icke få något alls, så fördelas dock vinsten på alla. Här råda alltså i högsta grad säregna förhållanden.

Helt annorlunda förhåller det sig med industrien. Det är väl i allmänhet så, att industrien företrädes av rätt så kapitalstarka bolag, som ha lättare att motstå en kris än dessa fiskare, vilkas verksamhet är baserad på föreningsrörelse eller föreningsystem, där alla ha lika stor anpart av vinsten och där det icke är fråga om att den ene skall kunna tillgodogöra sig något på den andres bekostnad.

Herr talman! Här ha framställts yrkanden både i det ena och det andra avseendet. Jag skall icke uttänja debatten, då jag antager, att det är flera andra, som komma att yttra sig, och därför ber jag att det varmaste få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bäckström: Ehuru jag icke deltagit i utskottets beslut, anser jag mig böra ange min ståndpunkt, särskilt som jag närvarit såväl på avdelningen som i statsutskottet vid behandlingen av förevarande ärende och mycket noga vägt skälen för och mot, innan jag kom till en bestämd mening i detta spörsmål. Sätter man nu, som herr Osberg gör, de bohuslänska fiskarens intressen främst, eller tänker man såsom herr Branting på önskvärdenheten att för den hungrande mänskligheten, i synnerhet folken i Mellaneuropa, utvinna det mesta möjliga av livsmedel, eller om man tänker på att sillfisket är en näring, som icke kan jämsställas med andra, enär det bedrivs under korta tidsperioder och stötvis och att den vara, som erhålles vid riklig fångst, icke kan förvaras, då blir man böjd att ställa sig på motionärernas sida. Men i en sådan sak är det icke rätt att stanna vid beslut, som förestavats mera av känslöstämningar. Det gäller här en riksangelägenhet, och man måste därför se saken mera förståndsmässigt och till dess konsekvenser. Och de följder, som ett bifall till statsutskottets förslag skulle medföra, äro redan karakteriserade såsom varande rätt allvarsamma. Herr

Corneliusson uttalade sin visshet om att liknande anslag icke skulle krävas av andra näringar, eftersom statsutskottet sagt så bestämt ifrån härutinnan. Ja, den som kunde vara så troviss som herr Corneliusson i det avseendet! Detta är emellertid något, som icke förunnats mig.

*Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.*

(Forts.)

Under debatten har upprepade gånger framhållits, att man i Norge anslagit väsentligt högre belopp än här begäres för sillexportens tryggande, men den kreditfrågan ligger, anser jag, på ett helt annat plan än den nu förevarande. Det är icke så, som herr Osberg sade, att det skulle vara märkvärdigt, om vi handlade på annat sätt än norska stortinget. För det första äro sillexporten och fisket i allmänhet av långt större riksbetydelse för Norge än för vårt land, och för det andra är en uppgörelse av ifrågavarande art med hänsyn till valutaförhållandena mycket rimligare, när det gäller Norge och Tyskland, än då det är fråga om Sverige och Tyskland. Och vidare är det en akt av självbevarelse eller ett bevakande av egna intressen, då norska staten beviljat de garantier, som i detta fall lämnats, ty det påstås, att den ligger inne med avsevärda förråd av sill, som icke kunna avyttras till för staten rimligt pris, om ej export av färsk sill medges. Inom parentes kan det sättas i fråga, om icke den nu begärda statsgarantien för sill- och fiskexport skulle medföra, att det bleve knappare tillgång på ett för den fattigare befolkningen hos oss eftersökt näringsämne, och i varje fall skulle härigenom priset hållas uppe. Då detta under sistlidna höst enligt vad en kamrat på länsbanken nyss meddelat mig utgjort 150 kronor per tunna sill, förstår man, att fiskerinäringen icke måtte befinna sig i alltför betryckt läge.

Till sist vill jag framhålla — och det är detta, som för mig varit det avgörande, när jag fattat ståndpunkt i frågan — att regeringen, som har alla förutsättningar att allsidigt och djupgående kunna bedöma frågan, efter välvilligt och långvarigt övervägande — vi skola komma ihåg, att frågan varit uppe i regeringen ända sedan november — icke ansett sig kunna framlägga förslag om garanti på grund därav, att man icke vågat gå med på en sak, vars konsekvenser icke kunna överblickas och vars risker kunna bli rätt så svåra, särskilt om man ser på den statsfinansiella ställningen för närvarande i vårt land. Då man i dessa dagar hör, hur osäker situationen i alla avseenden är i Tyskland, och då man vet, att våra bankinstitut trots långvariga överläggningar om en garanti av mindre omfattning dragit sig tillbaka, bör man icke taga för lätt på denna sak och i en hastig vändning besluta någonting, vars följderna vi icke i detta nu kunna överblicka.

Jag hemställer om bifall till reservationen.

Herr Alexandersson: Herr vice talman! Då jag är motionär i ämnet, har jag ansett mig böra med några ord ange min ståndpunkt i denna fråga. Jag kan förstå de betänkligheter, som från utskottsreservanternas sida gjort sig gällande, då man tagit ställning till det föreliggande spörsmålet. Det finnes flera punkter,

Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.

(Forts.)

som man stödjer sig på. Dels säges det, att summans storlek i viss mån synes avskräckande, och dels anföres, att den finansiella situationen både inom och utom landet gör, att man måste iakttaga försiktighet. Jag kan icke neka till, att dessa skäl ha visst fog för sig, men man får väl gå ut ifrån, att Tyskland skall kunna återbetala de medel, som vi nu skulle ställa såsom kredit för den här affären. Norska stortinget har, såsom förut blivt anført i debatten, haft att taga ståndpunkt till samma fråga, och man har där icke kunnat under de kritiska och allvarliga förhållanden, inför vilka fiskerinäringen ställts, kunnat påtaga sig ansvaret att säga nej, då ju detta skulle medfört kanske ändå mera ödesdigra konsekvenser än ett bifall till förslaget. Om icke svenska staten vägar eller vill hjälpa oss i vår betryckta belägenhet, hur skall man kunna förvänta, att enskilda våga göra affärer på det land, som kreditfrågan gäller? Hur skola vi också kunna på det sättet ha möjlighet till försörjning, då det så tydligt påvisats, att vi för vårt livsuppehälle äro helt beroende av export just till detta land?

Det har gjorts vissa försök att på enskild väg ordna denna fråga, utan att man behövde besvara staten med att gripa in. Men de åtgärder, som hittills vidtagits och kunnat komma till utförande, visa till fulla omöjligheten för de enskilda att ordna upp saken. Det var ett tiotal firmor i Göteborg, som skulle försöka att få ett avtal till stånd med Tyskland om sillexport, men de kunde icke orka med att leverera mera än 40,000 lådor. Därav har så mycket blivt avsänt, att det endast återstår 15,000 lådor att ytterligare utskeppa. När man besinnar, att en dags fångst kan utgöra 85,000 hektoliter, finner man, att det är meningslöst att upprätta ett avtal om leverans av 40,000 lådor, vilket skall gälla en hel säsong. Firmorna skola stå tre fjärdedelar av risken. Man kan icke vänta, att de skola åtaga sig kredit i sådan utsträckning, att det kan effektivt hjälpa oss i vår näring. Dessutom kan man säga såsom ett generellt om-döme om de avtal, som göras på enskilda personer, att de icke kunna ha den betydelse för oss, som en större kredit från statens sida skulle hava. Om enskilda personer göra upp ett avtal, måste de ju, då de åta sig så stor risk, tänka på att skydda sig i mesta möjliga mån, och då får man anse det i sin ordning, att de söka hålla priset nere. Den senaste fiskedagen betalte exportsyndikatet så lågt pris, att vi icke hade någon ersättning för vårt arbete. Vi kunna tänka oss, att ett avslag på framställningen skulle ha den inverkan på handelsvärlden, att man drar ut konsekvensen av statens ställningstagande. När icke statsmakterna våga åtaga sig kredit för Tyskland, är det alldeles naturligt, att de enskilda icke heller våga eller ens behöva bära risken, och följden blir den, att vi fiskare få stå där utan möjlighet att avsätta våra produkter.

Reservanterna anföra, att ett beslut om understödjande av vår fiskeexport på förslaget sätt kunde komma att föranleda på lika goda skäl grundade framställningar om dylikt ingripande från statens sida jämväl från andra näringsgrenar. Det har förut under debatten framhållits, att någon likställighet mellan fisket och

andra näringar i nu förevarande avseende icke existerar. Jag skall därför icke ingå i detalj på den saken. Men jag kan ändå icke underlåta att uttala min förundran över, att man velat sätta ett visst likhets-tecken mellan fiskerinäringen och övriga näringsgrenar. Olikheter-na äro så i ögonen fallande, att man blir rent av slagen med för-våning. En industriidkare tar ju sina produkter ur källor, över vilka han på visst sätt kan ha möjlighet att bestämma. Han tar dem ur jorden, ur bergen och ur skogarna. Det är varor, som kunna både förvaras och lagras. De förbli på sina olika platser, under det att fiskeriidkaren måste taga sina varor ur det oroliga havet, där man sannerligen icke kan vara säker på att fisken stannar kvar på samma plats från ena dygnet till det andra. Nej, man får ofta använda dagar och veckor för att söka de produkter, som vi skola ha att sälja för att på det sättet kunna livnära oss. Dessutom kan man säga, att våra produkter ju icke kunna i det tillstånd, vari vi finna dem, lagras eller förvaras, utan de måste omedelbart säljas, om man skall ha någon nytta av dem. Och även om vi fått dessa för oss så viktiga produkter i båtarna, händer det ofta, att storm och sjö och oväder överraska oss, så att fångsterna bli sönderslitna, och att vi ingenting kunna få för dem, när vi komma i land. Industrien kan ju reglera avsättningen av sina varor efter behov och efterfrågan enligt handelns allmänna lagar. Fiskeriidkaren kan icke reglera sina fångster eller försäljningar. Vi måste, när det är fiskeväder, försäkra oss om den största möjliga fångst även med risk, att den ger ringare utbyte än en mindre fångst skulle gjort.

Reservanterna anförda till sist, att den av motionärerna föreslagna utvägen till underlättande av landets fiskexport icke bör anlitas »utan att tvingande nödvändighet därtill föreligger och endast till förebyggande av för landet eller någon del därav eljest uppkommande synnerligen allvarliga olägenheter». Vidare säga de: »Vad i ärendet förekommit synes emellertid icke giva vid handen, att dylika förhållanden för närvarande föreligga.» Riktigheten av den första satsen skall jag icke bestrida. Den ligger som motive-ring för vår motion, och vi ha, såsom förut anförts, framhållit, att det just är de för närvarande rådande exceptionella förhållandena, som göra, att vi nödgats gå den väg, vi slagit in på. Vi framhålla också, att tillståndet för närvarande på fisk- och sillmarknaden är så extraordinärt, att statsingripande är påkallat och nödvändigt. I denna vår uppfattning ha vi ytterligare styrkts därav, att under den senaste fångstdagen flera tusentals hektoliter sill måst säljas som gödsel för 1 kr. à 1:50 per hektoliter. Enligt senaste meddelande från våra exportörer, vilka sökt sälja sill på England, ha de förlorat tusentals kronor. Detta visar, att läget på sillmarknaden för närvarande är så förtvivlat, som det gärna kan bli. Hurudan är situationen för fiskarena själva just nu? Sedan september månad ha vi med en fiskeflotta på 200 vadlag och 400 fångstfartyg samt mellan 3- och 4,000 man fiskat för omkring 2,700,000 kr. Utgifterna ha uppgått till 3,500,000 kr. Man har sålunda att räkna med en balans av 800,000 kr. på det fiske, som har försiggått

Ang. kredit vid export an färsk fisk till Tyskland.

(Forts.)

Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.
(Forts.)

under dessa fem månader. Men det är icke bara den innevarande vinterns sillfiske, som slagit fel. Storsjöfisket gav det sämsta möjliga utbyte på grund av de ytterst låga och nedpressade priserna på fisk. Trålfisket har man måst lägga upp långa tider under sommaren, därför att man icke kunnat avsätta fångsterna. Som bevis härpå tillåter jag mig påpeka, att vår ångtrålflootta med 40 fångstfartyg i regel haft ungefär 30 upplagda under hela tiden. Man har icke ansett sig kunna få vinst på sitt i rörelsen nedlagda kapital. Men vi yrkesfiskare ha måst för vår existens även med mycket små förtjänster producera varor för billigt pris åt landet.

Hurudana skola förhållandena vara, innan de berättiga till statsingripande? Skall det behöva gå därhän, att fiskarena komma i den ställningen, att de icke kunna göra rätt för sig till stat och landsting för sina fiskerilån, eller skall det gå därhän, att vi nödgas sälja från oss våra redskap till leverantörerna för att kunna betala våra skulder? De finnas, som ha den uppfattningen, att fiskarena gjort kolossala vinster under de senaste åren, så att det skulle betyda mindre, om vi för en tid nödgades lägga ner fisket. Denna uppfattning är icke riktig, men den kan ju förklaras därigenom, att man sett på de stora bruttosummorna, som särskilt vårt sillfiske givit, men att man icke tagit reda på de utgifter, som vi haft för att hålla fisket i gång.

För att ge en inblick i, hur svårt det varit för oss att under den senaste tiden göra några besparingar, torde jag få säga ett par ord härom. Då sillen försvann från våra fjordar, hade vi icke några båtar eller redskap, som vi kunde använda oss av för det fiske, som vi blevo tvingade bedriva huvudsakligen utomskärs. De båtar vi hade voro för små. Vi hade icke några motorer, och vadarna voro små och otidsenliga. Genom statsmakternas vidsynta politik och riksdagens raska ingripande, när ställningen var som mest förtvivlad, sattes vi i stånd att installera motorer i fiskebåtar, men jag vill tillägga, att den omläggning av vår näring, som därav blev följden, kostat oss fiskare mycket stora summor. Sillens ständiga förflyttning till olika fångstplatser och dess benägenhet för att draga sig till större djup medföra nya kostnader för större båtar och starkare motorer. De gamla grejorna måste vrakas bort och nya skapas i stället. Vad det ena året anskaffats, måste offras det andra, för att vi skulle ha våra grejor i ordning och kunna bedriva fisket fullt rationellt. Sedan sillen börjat lämna våra kuster och fjordar, kunde man de första åren fiska en halv mil ut, men nu måste vi följa sillen 25 eller 30 mil ut till havs, och det är endast en tidsfråga, när vi måste gå ut mitt i Nordsjön, försåvitt vi skola kunna bedriva vårt yrke. Det är icke småsummor, som fisket krävt för att kunna hållas i gång. Då vi började med detta fiske, kunde man anskaffa redskap för 10- eller 12,000 kronor, nu springer priset upp i 100,000 kr., och det är att märka, att vi därtill måste lägga på både driftkostnader, amorteringar och räntor. Man torde då förstå, att det kräves stora inkomster för att detta fiske skall kunna hållas i gång, och att det icke går för oss att producera sill till

guanofabrikspriser. Under krigsåren ha vi fiskare haft förtjänster, dock icke i den omfattning, som folk i allmänhet föreställt sig. Man har blivit duperad av de stora bruttosummorna och delat upp dem på männen i lagen, men man har icke tänkt på, att vi fått ge 1,000 kr. för ett fat fotogen och 100 för tjärolja, och att redskapen betinga priser, som varit flerdubbla mot de normala. Det är helt naturligt, att då fisket krävt så oerhörda kostnader för att kunna bedrivas, har det icke kunnat bli någon nettoförtjänst av de stora summor, som kommit till synes i tidningspressen. Trots de kostnader vi fått vidkännas medger jag, att det finns en och annan fiskare, som lyckats göra en liten besparing, men jag vill tillägga, att de besparingar, som blivit gjorda, i regel placerats i redskap och nya fångstfartyg. Det kan invändas, att dessa alltjämt ha ett visst värde, och det medger jag, men jag vill tillägga, att det är ett konjunkturvärde, som endast har betydelse, om ifrågakvarande redskap kunna utnyttjas för det avsedda ändamålet. Det är att märka, att medan näringsidkare, som vilja lägga ner sina pengar i jordbruk och andra fastigheter, kunna bevara dessa och föröka deras värde, är det så med våra redskap och fångstfartyg, att deras värde snart nog blir reducerat till ingenting. Det måste således bli en väsentlig skillnad i jämförelsen mellan dessa olika näringsidkare. Vad skola vi nu göra med våra redskap och båtar om vi icke kunna lyckas ordna det så, att vi få avsättning för våra fångster? Det kan ju icke vara förenligt med statens intressen att likgiltigt åse, att vårt fiske, som hittills haft en viktig uppgift att fylla i vår folkförsörjning, skall gå sin undergång till mötes, bara för den konsekvensen att det kan vara andra näringar som befinna sig i samma förtvivlade läge. För min del kan jag icke se annat än att staten har ett visst intresse att tillse att fisket får hjälp. Jag undrar, hur det gått under krigsåren, om vi icke haft vårt fiske och vår fiskföda. Vi fiskare ha under dessa år många gånger kämpat en hård kamp i storm och sjö, med köld och mörker och med släckta fyror i av minor blockerade farvatten. Vi ha kämpat många gånger hårda duster för vår existens och för att föra till landets befolkning vad den behöver av sill och fisk. Våra fiskare ha härvid försökt att fylla sin plikt så långt de kunnat. De meddelanden, som ingå från vår skärgård under senare tid, de visa att vårt fiske för närvarande står inför en mycket allvarlig kris, vars verkningar ödesdigert hota vårt fiske. Redan nu börjar en hel del av våra fiskare att realisera sina båtar och redskap för att söka sin utkomst i andra yrken.

Ett avslag på motionen skulle ovillkorligen väcka en mycket allvarlig förstämning bland hela vår västkustbefolkning, särskilt med hänsyn därtill att just nu norska riksdagen fattat beslut att komma sitt sillfiske till stöd i form av kredit för Tyskland. Våra statsmakter ha under krigsåren i olikhet med t. ex. Danmarks statsmakter föredragit att gå den vägen, att de stött vårt fiske, så att dess utövare kunnat uppehålla sig genom fisket. I Danmark åter har man gått den vägen, att fisket fått reda sig bäst det kunnat

*Ang. kredit
vid export av
fäsk fisk till
Tyskland.*

(Forts.)

Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.
(Forts.)

och så att statsmakterna måste betala ut flera, flera miljoner i direkt understöd, och härigenom har man gjort fiskarena till direkta statens understödstagare. Jag undrar, om icke den väg, som våra statsmakter valt för att stödja denna näring, ändå varit den riktigaste.

Ja, herr talman, jag skulle ju kunna ytterligare sagt några ord angående innebörden i det där norska avtalet som kommit till stånd mellan Tyskland och norska staten, men jag skall avstå därifrån.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet *Thorsson*: Herr talman! Denna fråga har ju varit föremål för åtskilliga överläggningar, och icke minst har den, vilket även framgått av den debatt som försiggått här varit föremål för regeringens behandling vid ett par tillfällen. Det är ju klart, att när samhällsmaskineriet råkar i olag, så får man vidtaga vissa extra åtgärder för att så långt möjligt är från det allmännas sida ingripa reglerande och hjälpende där så behövs, och icke minst under de här sista åren har ju statskassan på ett alldeles särskilt sätt blivit engagerad. I samma mån som det blev brist på stenkol, måste statsmakterna genom särskilda anordningar anskaffa medel, med vilka stenkolen kunde betalas kontant, ehuru vi redan förut lämnat varor i kompensation representerande betydligt större värde än de importerade varorna representerade. Detta medförde som konsekvens att då det stora handelsavtalet med ententen avslutades så fordrade även denna part att få samma ekonomiska prestationer. Överallt bland de krigförande länderna var ju valutan fallande, och för att hålla valutan uppe sökte man tvinga oss att icke allenast betala våra importerade varor kontant utan att dessutom lämna en icke obetydlig kredit på de varor som vi sände ur landet. Detta har gjort, att vi råkat rent nationellt sett i en ekonomisk situation, som måste påkalla försiktighet vid prövande av de föreliggande frågorna. Regeringen har ej kunnat, som en del talare här synas vilja göra, särskilja vissa frågor och säga: dessa kunna vi finansiera, de andra ha vi däremot ingen skyldighet att finansiera, regeringen måste ta konsekvenserna av de beslut som fattats.

Detta har varit anledningen till att regeringen icke kunnat bifalla den gjorda framställningen, ehuru regeringen visat ett livligt intresse för möjligheterna att komma denna grupp av näringsidkare till hjälp. Jag har besökt ett sammanträde inför landshövdingen i Göteborg mellan fiskarne, fiskhandlarne och bankrepresentanter, där det förekom ingående överläggningar om lämpligaste sättet att ordna denna fråga. Resultatet av dessa överläggningar blev slutligen det, att jag lovade de närvarande att inför regeringen ytterligare redogöra för hur de intresserade parterna sågo på saken. Och för min del har jag inför regeringen tillstyrkt, att staten skulle i någon mån gå med på att täcka denna kredit. Efter

en synnerligen ingående omprövning blev likväl regeringens beslut, att man med hänsyn till konsekvenserna icke ansåg sig kunna biträda förslaget. Om detta beslut meddelade jag landshövdingen, och följden därav är, förmodar jag, den nu föreliggande motionen.

*Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.*

(Forts.)

Hittills har staten endast finansierat de importvaror, som vi varit oundgängligen tvungna att förskaffa oss för det nationella livets uppehållande. Den enda finansiering av exportvaror vartill statsmedel använts har varit vid avyttring av en del varor, som livsmedelsnämnder och folkhushållningskommissionen hade på lager vid den tidpunkt då kommissionernas verksamhet avvecklades. Denna finansiering av statsmedel vill jag i viss mån jämställa med den finansiering som här under debatten berörts angående norska statens finansiering av sillexporten till Tyskland. Det har här talats mycket om den stora uppoffring, som norska staten gjort för sin sillexport. Ja, härmed hänger det tillsammans på alldeles samma sätt som med de svenska livsmedelsinköpen som F. H. K. verkställde för statens räkning. Norska staten har inköpt stora partier sill som nedsaltats. Dessa varor kunde icke avsättas inom det egna landet och fick således säljas till utlandet. Den finansiering som normmännen i detta fall gjort är helt enkelt att de avyttrat i Norge magasinerade norska staten tillhöriga varor. För att lättare kunna avyttra dessa salta varor har man varit benägen att även finansiera viss export av fäska sådana.

Till regeringen har gjorts framställningar om att staten skulle ikläda sig finansieringen av export här från landet, till avsevärda belopp. Dessa framställningar har regeringen icke ansett sig kunna bifalla. Då är det ju ganska naturligt, om regeringen icke kunde biträda det nu föreliggande förslaget, då det förelåg till regeringens omprövning.

Jag ber att få lämna kammaren det meddelandet, att under de sista dagarna har jag haft besök av en affärsman, som trodde sig kunna avsätta en mängd varor österut, under förutsättning att svenska staten ville ombesörja finansieringen; kommunikationerna vore så underhaltiga, valutan så osäker och i övrigt förhållandena så ovissa, att man icke kunde utfästa sig att lämna några varor i kompenstation mot de varor man fick härifrån, utan påkallade att statsverket skulle ingripa och finansiera. Det är klart, att, även om man aldrig så gärna önskar att behandla denna fråga isolerad och göra den till en åtgärd, som är särskilt ägnad att tjäna en viss grupp av näringsidkare, så går det icke att bryta ut densamma och säga att härmed är det punkt. Ty det är dock även andra som kunna göra anspråk på samma rätt, om också måhända icke i lika hög grad som i detta fall, och då blir det bara att man avväger det belopp, med vilket man vill deltaga i finansieringen av den ena eller andra näringsgrenens exportföretag. Det är uppenbart, att en omfattande export av varor utan motsvarande tillförsel och den omfattande finansieringen därutöver verkar på vår valuta, och den verkar ännu häftigare under det världsläge, som för närvarande

Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.
(Forts.)

är, då västmakternas valuta — jag tänker nu närmast på England, Amerika och Holland — visar en avsevärd stegring, medan vår valuta gentemot deras valutor visar en sänkning. Jag skulle tro, att vår valuta nu står 25—30 % lägre i förhållande till dollarkursen än den gjorde för ett år sedan. Det är uppenbart, att detta inverkar förskjutande på hela vårt ekonomiska läge. Om vi endast genom att importera stora massor av vete, socker och andra varor kunna tillfredsställa de stegrade anspråken på en högre levnadsstandard, innebär detta i och för sig en försämring i nationens ekonomiska läge. Men tänka vi oss därtlill igångsätta ett varuutbyte åt håll, där valutan är ytterst dålig och där förhållandena äro ytterst osäkra och där det inte finns någon som helst säkerhet för att vi få betalt för de varor, som vi sända ur landet, då är det klart, att man nationellt sett råkar in i en situation, som måste bringa var och en till en liten smula betänksamhet.

Med hänsyn till den ställning jag intager har jag nödgats framföra dessa synpunkter, innan kammaren går att besluta uti den föreliggande frågan.

Är man på det klara med, att denna sak kan lösobrytas, då gäller det här ingen stor fråga. Har man däremot den uppfattningen, att detta beslut kan medföra nya sådana, som kunna bliva ytterst känbara för nationen, är det givet, att man icke utan vidare bör votera dessa tre miljoner kronor! Här måste man tänka på de kanske hundratals miljoner, som kunna följa efter en sådan votering.

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! Efter motionärens ifråga om tidsutdräkten imponerande anförande och efter de upplysningar, som lämnats av chefen för finansdepartementet, skulle man kanske icke behöva yttra något mera *mot* förslaget om beviljande av kredit i detta fall.

Jag har emellertid såsom reservant ansett mig böra något motivera min ställning till saken. Jag vill då, i olikhet med den förste talaren för reservanternas ståndpunkt, säga, att jag har intagit min position utan någon större tvekan. Jag har verkligen icke haft några hjärte kval, då jag skulle besluta mig för huruvida jag borde i detta fall gå med på att tillstyrka en statsgaranti på tre miljoner kronor eller jag skulle yrka avslag. För mig har det varit fullkomligt avgörande, att man vid den prövning av saken som skett inom regeringen, till sist kommit till det resultat att man såsom ansvarig för landets ekonomi, kanske i högre grad ansvarig än riksdagen för närvarande är, icke ansett sig kunna förorda ett insläende på en politik av det slag det här är fråga om.

Det är visserligen alldeles uppenbart, att riksdagen i förhållande till Kungl. Maj:t står fullkomligt okränkta i sin initiativrätt; riksdagen kan även gentemot Kungl. Maj:t och även mot eu Kungl. Maj:t, som representerar riksdagens majoritet, gå andra vägar än

denna föreslagit. Men det förefaller mig å andra sidan, att när det gäller vår ekonomiska politik uti ett brydsamt läge, riksdagen eller dess majoritet icke bör utan de mest tvingande skäl gå vägar, från vilka Kungl. Maj:t avråder. Det är inte möjligt att resonera så, som bl. a. herr Branting gjorde, att denna sak mycket väl kan isoleras och behandlas som något för sig, att det således icke behöver tagas hänsyn till konsekvenserna utan att man i all rimlighets namn ägde möjlighet att, när nya anspråk kunde framkomma, pröva dessa med hänsyn till läget *då* och deras värde. Envar känner ju dock till, att, om man en gång slagit in på en politik i en viss riktning, man har de allra största svårigheter att bromsa på en utveckling, som tagit sin början, och vända tillbaka till en kanske förnuftigare ordning.

Redan vid behandlingen av detta ärende inom statsutskottet har det från jordbrukarhåll gjorts gällande att man med skäl kunde framställa anspråk på liknande kreditgivning från statens sida, liknande garanti, när det gällde utförsel ur landet av vissa jordbrukets varor, som blivit överflödiga för konsumtionen här hemma och som äro av den art att de icke med fördel kunna förvaras under längre tid. Om man säger, att sillen inte kan förvaras under en längre tid och att man därför genast måste skaffa avsättning för densamma, synes det mig vara nära tillhands liggande att i detta sammanhang även tala om potatisen. Det är förklarligt att, om bönderna finna sig icke få tillräckligt snabb avsättning för sin potatisskörd, de i detta avseende anropa statsmakternas hjälp. Det är mig ganska svårt att förstå hur man, när man över huvud taget har accepterat principen ifråga, kan från statsmakternas sida i två så likartade fall handla på olika sätt.

Dessutom kunna naturligtvis på alla möjliga andra områden samma konsekvenser göra sig gällande. Herr finansministern har redan upplyst, vilka aspirationer affärsmän, som vilja handla på Ryssland, hava på statens kreditgivning. Det kan inte alltid sägas, att det är en skillnad på en sill och en plog. En sådan skillnad finns icke. Man kan ta exempelvis en industri inom vårt land som under långa tider arbetat på lager. Det har kanske iagts upp stora lager i utsikt att senare skaffa avsättning för desamma i ett annat land. Man har måhända lagt upp så stora förråd, att fara föreligger, att fabrikationen måste avstanna om icke exporten sättes i gång. Föreligger icke i ett sådant fall en lika stor nödvändighet för kreditgivning som nu åberopats från sillexportörernas sida?

För övrigt vill jag förklara, att jag inte är principiell motståndare till tanken på att staten i visst läge kan behöva träda in för en sådan kreditgivning som ifrågasatts. Men jag har icke kunnat bliva övertygad om att läget är sådant, att staten nu bör taga första steget på denna väg, och det är därför jag också ställt mig på avslagsståndpunkten.

Nu förhåller det sig ju dock så, att man här försöker resonera

Ang. Kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.

(Forts.)

Ang. kredit
vid export av
fäsk fisk till
Tyskland.

(Forts.)

icke blott ekonomiskt utan även i hög grad vill vinna resultat med anlitande av känslöskäl. Man skall finna, att de talare, som uppträtt för bifall till statsutskottets förslag, slagit an på två strängar: fiskarens betryckta läge och tyskarnas betryckta läge.

Man har sålunda icke resonerat, huruvida det över huvud taget är en för staten förnuftig politik man vill fullfölja, utan man talar om att fiskarena behöva hjälp. Och det resonemang, som t. ex. herr Alexandersson förde, är av den art att med stöd av detsamma fiskarna mycket väl kunna komma att begära av det svenska statsmakterna ett permanent understöd för upprätthållande av sin näring.

Vad tyskarnas ställning härvidlag beträffar, har man anfört bristen på livsmedel hos dem och man har påpekat att ett neutralt land som vårt har skyldighet att se till att livsmedel icke förfaras utan i stället komma dem tillgodo, som lida brist.

Resonemanget är på sätt och vis riktigt. Jag har hört det förr än i dag, det har framförts även i statsutskottet, ja, till och med i den form att en ledamot förklarar, att ekonomiskt och finansiellt förslaget ifråga är en ren orimlighet men att man med hänsyn till tyskarna möjligen kunde gå med på detsamma. Det är väl dock här icke fråga om att staten skulle utöva något välgörenhetsverk mot den tyska staten, och om den skulle göra det, borde den icke göra det i den formen, att man sätter våra sillexportörer i tillfälle att till rundligt tilltagna priser leverera sill till Tyskland, i syfte kanske att sätta upp priserna även här hemma. Skall man över huvud taget slå in på en hjälppolitik, får man göra det från en annan utgångspunkt och framför allt med medel av en helt annan omfattning än det här rör sig om. Det kan nog nämligen med fullt fog göras gällande, att om man anlägger dessa synpunkter, är det i detta avseende verkligen fråga om en summa, som skulle bli en droppe i havet.

Jag är sålunda icke på något sätt övertygad om, att här förefinnas verkliga skäl för att staten skulle slå in på en politik med så synnerligen vittgående konsekvenser, en politik, som i mycket hög grad skulle rubba våra möjligheter att bringa vår egen ekonomi i bättre ordning. Det förefaller mig rätt otroligt att kammaren skulle, efter den bestämda varning som uttalats från herr finansministerns sida, fatta ett beslut med sådana konsekvenser, ett beslut, som visserligen just nu kanske icke betyder så mycket för statskassan, även om det under denna riksdag kommer att snålas icke bara på miljonerna utan även på tusentalen, men ett beslut, som i sina konsekvenser kan bli av så riskabel art för landet som detta synes vara.

Jag har sålunda velat peka på dessa synpunkter utan att för övrigt gå in på ett kapitel som annars kunde vara intressant. Det rör frågan om vid vilka tillfällen näringarna vända sig till statsmakterna och vilja ha deras stöd och hjälp. Under de goda tiderna, när man har det bra och förtjänar pengar, vill man helst icke ha

något med statsmakterna att göra, men det utesluter icke, att man, omedelbart efter en period då man haft det gott och tjänat in stora förmögenheter, kommer till staten, så snart det gäller riskerna, och ber staten taga på sig dessa risker.

*Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.*

(Forts.)

Jag skall emellertid icke närmare ingå på denna sida av saken. Det förefaller mig att det anförts så starka skäl emot ett bifall till denna kreditgivning, att jag, herr talman, ber att få instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Samtliga de talare, som ha yttrat sig i denna diskussion, ha uttalat sina sympatier för att en export av sill och annan fisk kommer till stånd. De talare, som uppträtt mot det föreliggande förslaget, ha gjort det på den grund, att de ansåge, att synnerligen farliga konsekvenser skulle följa av ett bifall.

Herr finansministern har i sitt anförande nyss på det allra kraftigaste understrukt detta. Jag förstår för min del hans ställning härvidlag. Det är självklart, att en regering och särskilt en finansminister måste i fråga om näringslivet i landet ställa sig synnerligen neutral. Det är också givet, att det från regeringens synpunkt kan befaras, att svåra konsekvenser kunna följa av det ifrågasatta beslutet, och som sagt regeringen måste ställa sig neutral med tanke på att om den ena näringsgrenen får en fördel det också kan framställas krav från en annan. Men när det gäller för den enskilde ledamoten av riksdagen att fatta position till frågan, kan man naturligtvis icke resonera på samma sätt.

Då jag för min del försökt att bedöma konsekvenserna utav detta förslag, har jag dels tänkt på fiskerinäringen såsom sådan, dels på de förhållanden, som existera i utlandet och som utgöra ett särskilt motiv för bifall till det föreliggande förslaget.

Om man närmare tar i betraktande fiskerinäringens och dess utöwares ställning, måste man säga sig, att densamma icke kan jämföras med övriga näringsgrenars. Man vet ju icke den ena dagen vad resultat som kommer att uppnås den nästa. Det är tydligt att, om detta resultat är så lysande, som, vad särskilt sillfisket beträffar, det visat sig under den senaste tiden vara, man också måste skaffa möjligheter till avsättning för produkterna i fråga. Klart är, att en sådan vara som sill, som ovillkorligen kräver omedelbar avsättning, icke kan distribueras till befolkningen i vårt vidsträckt land i så väldiga massor som kan vara erforderligt, utan det måste skaffas andra möjligheter i sådant avseende. När så valutafrågan och en del andra förhållanden ställa hinder i vägen för en export som tidigare brukat äga rum och omöjliggör att densamma för närvarande kan fortgå utan ett särskilt ingripande från statens sida, förefaller det mig, som om särskilt starka skäl föreläge för att ett sådant ingripande skall ske.

Herr finansministern pekade nyss på vår handelsbalans och vårt förhållande till England och Amerika. Han nämnde särskilt att vår valuta hade det sista året sjunkit ungefär 25 % i förhållande

Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.
(Forts.)

till dollarkursen. Givetvis innebär detta en förskjutning i vår ekonomiska ställning. Samtidigt påpekades också den låga valutakursen för tyska mark och de osäkra förhållandena där samt att det som det här gäller samma förhållande därför vore svårare och mera ofördelaktigt med ett handelsutbyte på Tyskland än på vissa andra länder.

Det är alldeles klart att, ifall man kunde försälja sill och annan fisk till England och Amerika, vore det ur dessa synpunkter synnerligen gynnsamt. Men som vi inte ha avsättning till dessa länder för den varan ens under normala förhållanden i någon avsevärd grad, utan avsättningen skett till Tyskland, följer därav, att det är i detta senare land vi ha vår naturliga marknad i detta hänseende.

Jag tror inte som sagt att man kan jämföra fisket med andra näringar. Lantmannaprodukter, spannmål, potatis o. s. v. kunna lagras, åtminstone en ganska lång tid, och vad industrialsterna beträffar, gäller detsamma. Sillen måste däremot konsumeras genast ifall den icke är av sådan kvalitet, som är lämplig för nedsaltning, och vi veta ju att västkustsillen icke i det hänseendet kan jämföras med den norska och isländska sillen. Detta gör, att från vår synpunkt saken ställer sig helt annorlunda i fråga om sill än i fråga om andra exportartiklar.

Jag ser icke från känslsynpunkt på denna fråga, såsom herr Hansson påstod att man gör, utan jag har i denna fråga tagit hänsyn till konsekvenserna och till reella skäl. Det finns ju intet, som Tyskland så väl behöver tillgodogöra sig som just livsmedelsexporten från andra länder. Även ur denna synpunkt vill jag framhålla, att man borde söka tillgodose behovet i detta avseende så långt det är möjligt utan skada för oss själva. Det är här fråga om ett rent näringsproblem. Dessutom tycker jag att man bör tänka på, att sillen är ett i förhållande till sitt näringsvärde mycket billigt livsmedel och när det gäller ett land som Tyskland, vars valuta står så lågt, är det av stor nationalekonomisk betydelse för detta land att man vid importen av livsmedel får in sådana som i förhållande till sitt näringsvärde äro billiga, och detta är givetvis fallet med sillen på grund av dess stora fetthalt. Och när man i dessa tider befarar arbetslöshet och kräver stegring av produktionen och när man söker i möjligaste mån tillgodogöra sig de förutsättningar och reseurser, som finnas, borde man, förefaller det mig, göra allt som göras kan även i sådant som kan komma fisket till godo. Man kan icke välja tid hur som helst för fisket; när fisken går till måste den fångas, för att fiskarebefolkningen skall draga fördel och hava sin bärgning av denna näring även under den tid den icke går till i så stor utsträckning.

Dessutom vill jag också peka på faran för arbetslöshet, som jag nyss talade om. Man brukar ju framställa krav på anslag till bekämpande av arbetslöshet. Man borde under sådant förhållande först och främst tänka på, att näringarna komma i en sådan ställning att de verkligen kunna utövas.

Jag skall inte gå vidare in på frågan utan ber endast, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.
(Forts.)*

Häruti instämde herr *Norman*.

Herr *Lindman*: Herr talman! Jag ville egentligen inte förlänga debatten men kunde dock inte underlåta begära ordet för att uttala de åsikter jag har i denna fråga.

Jag förstår ofantligt väl det resonemang, som framförts från reservanterna i statsutskottet. Här gäller det, sägs det, en principfråga, och man vill inte gärna slå in på en ny princip, då den kan medföra ytterst långtgående och betydande konsekvenser.

Jag skulle emellertid vilja fråga de ärade reservanterna om icke förhållandena ute i världen just nu äro sådana, att man icke alltför starkt får hänge sig åt tankar på, vilka konsekvenser en dylik sak kan medföra och om man inte har skyldighet eller rättare sagt rättighet att när allting är så onormalt på alla områden även vidtaga åtgärder, som man icke under normala förhållanden skulle företaga.

Det är ju ett faktum, att sillen förut sålts i stor utsträckning till Tyskland, men att då valutan nu genom omständigheternas makt blivit så försämrad, densamma icke kan betalas på vanligt sätt.

Herr finansministern förstår jag naturligtvis också mycket väl. Han ser saken ur den synpunkten, att man icke bör lämna hjälp därför, att det kan komma att finnas andra som behöva hjälp lika väl som exportörerna av sill, och herr statsrådet påpekade, att industrimän talat om att få understöd med kredit för export på andra håll.

Naturligtvis vill jag inte förneka, att förslaget kan medföra vissa konsekvenser. Det kan göra detta, ehuru väl de frågor som må uppkomma väl böra prövas var och en på sin tid och i sitt sammanhang. Nog synes det mig emellertid ligga någon överdrift i påståendet, att dessa krediter skulle kunna uppgå till hundratals miljoner kronor. Herr Hansson i Stockholm tog sig av herr finansministerns yttrande anledning att säga ungefär som så: ja, där ser man, här har finansministern från regeringsbanken gjort ett uttalande, vilket är det allra kraftigaste stöd för att man icke bör vara med om det föreliggande förslaget. Jag skulle vilja säga alldeles tvärtom. Naturligtvis: om man anser att hundratals miljoner skola åtgå för ändamålet, då kan det hela ligga på detta sätt, men har man den uppfattningen att det icke kan bli tal om något sådant, icke ens tillnärmelsevis, kanske icke ens om bidrag utöver vad här föreligger, då kan jag icke av herr statsrådets yttrande draga de konsekvenser, som herr Hansson i Stockholm vill göra.

När man för övrigt i detta avseende talar om andra varor än sillen, är det naturligtvis möjligt att det kan komma att bliva tal om varor, som av samma anledning som här är i fråga kunna behöva finansieras på liknande sätt; men med de allra flesta förhåller det sig nog icke så. Den förste försvararen i dag under debatten

Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.

(Forts.)

för reservanternas ståndpunkt, herr Eriksson i Grängesberg, talade något om skillnaden mellan en sill och en plog. Av hans yttrande framgick, att han företrädesvis ansåg frågan gälla spörsmålet om sysselsättning för arbetare. Han förmenade nämligen, att om en fiskare icke har tillfälle att utöva sitt yrke blir han arbetslös, och om en verkstadsarbetare icke kan tillverka en plog blir också han arbetslös, och det skulle i så fall vara samma sak. Herr Eriksson i Grängesberg talade också om att det borde företagas en stor och vidlyftig utredning om någonting över huvud skulle göras. Jag vill då påpeka, att det blir skillnad på den utredning herr Eriksson i Grängesberg kan företaga beträffande sillen och den han kan företaga beträffande plogen. I fråga om den senare har han tid att göra utredning, men sillen väntar icke på att utredningen kommer att bli färdig, utan försvinner under tiden.

Slutligen vill jag mot herr Hansson i Stockholm och hans tal om att känslökäl göra sig gällande anföra ett par ord. Man kan ju möjligen kalla det för känslökäl, då man, som man säger, talar om att hjälpa fiskarena och talar om att hjälpa Tysklands invånare. Det skulle vara känslökäl, som man enligt herr Hansson icke borde få taga hänsyn till.

Jag vill icke, herr vice talman, kalla det för känslökäl om man resonerar på det sättet att man icke bör stå till svars med att över huvud taget låta ett näringsämne förfaras samtidigt som en stor del av Europa, Centraleuropa, som det nu särskilt är fråga om, befinner sig i det yttersta nödtillstånd. Vi veta ju faktiskt att det finns tiotusentals och kanske ännu mycket fler människor, som fullkomligt gå under av svält, och kanske ha vi envar i denna kammar i sin mån bidragit att hjälpa åtminstone på ett håll, nämligen i fråga om den hungrande befolkningen i Wien. För mig ställer det sig ungefär på samma sätt som om man skulle säga: det här rågfältet hugger jag inte av utan det får stå där och ruttna, eller: jag bryr mig inte om att taga upp potatisen utan den får förfaras. Precis på samma vis är det med sillen: om den inte tillgodogöres går den förlorad. Det är inte fråga om huruvida den går förlorad för svenska invånare eller för tyska eller engelska eller vem det vara må. Det är ett faktum att den går förlorad och att vi därmed bidragit till att låta ett för mänskligheten värdefullt näringsämne gå till spillo. Jag anser att man icke bör kalla detta för känslökäl. Vad som är bestämmande för mig är att icke bara känslökäl utan tungt vägande ekonomiska skäl tala för att icke förfara såsom nu sagts. Och då jag håller före, att man icke bör resonera på det sätt här gjorts, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Med herr Lindman förenade sig herrar *Sommelius* och *Larsson* i Kroken.

Herr *Alexandersson*: Herr vice talman, mina herrar! Jag ville bara rikta en replik till herr finansministern med anledning av hans yttrande, att vi sakna möjlighet att göra jämförelser

mellan det norska avtalet och det svenska, varom här är fråga. Han nämnde, såvitt jag fattade honom rätt, att i Norge gäller det försäljning av genom regeringens och statsmakternas försorg inköpta och hopade varor, bl. a. den sill, som där redan skulle finnas. Men i den mån jag hunnit taga del av den av norska regeringen till stortinget avlätna propositionen, anser jag det otvetydigt framgå, att avtalet gäller de fångster av färsk sill, som komma att göras under innevarande vinter, således icke de varor, som ligga lagrade i landet. Krediten avser ett belopp av $7\frac{1}{2}$ miljoner kronor, och norska stortinget har beslutat detta bidrag med motivering just att man anser de vanskliga betalningsförhållandena i Tyskland böra tvinga regering och storting att gå med ett sådant förslag, i syfte att stödja sillfisket just under innevarande vinter. Man har särskilda bestämmelser i propositionen, vilka avse att skydda de norska fiskarena i deras yrke. Det lär ligga oerhörda mängder salt sill i Norge — jag har hört siffror, som äro rent svindlande — som inte kunna säljas annat än till Tyskland. Och för att Tyskland skall köpa sillen har man gått med på ifrågavarande transaktion.

*Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.*

(Nor's.)

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr vice talman! Jag vill rätta en uppgift, som herr Branting lämnat och som tydligen grundar sig på ett missförstånd eller felaktig upplysning.

Det norska stortingets beslut innebär godkännande av ett avtal, som upprättats mellan norska staten och tyska statens inköpsbyrå av fisk. Enligt detta avtal skall till Tyskland exporteras fisk eller sill för omkring 15 miljoner kronor. Hälften av detta belopp ställer tyska staten sig som garant för. Det blir sålunda här fråga om ett belopp av 7 à 8 miljoner kronor, $1\frac{1}{2}$ gång så mycket som föreslagits här i Sverige. Det är följaktligen inte så väldiga belopp, norrmännen ikläda sig ansvaret för, i varje fall inte så stora, som vissa tidningsnotiser ge föreställning om.

Jag skall be att ännu en gång få understryka vad frågan gäller i Norge. Såsom herr finansministern framhöll, ha norrmännen säkerligen icke beviljat anslaget av barmhärtighetskänslor eller för att hjälpa fiskarena utan fastmera för sin ekonomis skull. Det är sålunda en affärstransaktion till förmån för norska staten. Jag har all anledning tro, att de uppgifter, som lämnats, äro riktiga. Det var ju också detta, som finansministern ville framhålla. Jag pekar här på konsekvenserna, och det kan ju hända, att man överdriver riskerna, Herr Lindman och även andra framhålla, att det icke är riktigt att här anställa en jämförelse mellan å eua sidan industriartiklar och å andra sidan fiskarens ställning till sillen. Jag medgav redan i mitt första anförande och medger fortfarande, att det icke alls är detsamma. Men ser jag saken ur svenska befolkningens synpunkt och tager bort de barmhärtighetsskäl, som ur synpunkten av Tysklands försörjning kunna tala till förmån för ett bifall till motionerna, kan jag icke se saken annat än som en ren försörjningsfråga; det gäller i båda fallen en försörjningsfråga

Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.
(Forts.)

för vederbörande arbetare. Jag kan icke se frågan på annat sätt. Om vi ha ett industriellt företag, som måste stoppa på grund av det icke kan exportera sina alster, så bli arbetarna arbetslösa, och om icke fiskarena kunna exportera sin sill, bli de arbetslösa och gå miste om sin inkomst. Jag kan icke se annat än att konsekvenserna komma att bli sådana.

Herr Alexandersson säger, att han över huvud taget icke kan förstå, att man kan resonera så. Jag förstår mycket väl att *han* säger så, men jag vill också påstå, att folket här i landet utom i Bohuslän kommer att resonera som jag. Om riksdagen tager detta förslag, så är jag förvissad om, att här komma att göra sig gällande samma toner, som tidigare, vid utskottsbehandlingen av en annan fråga, då det sades: Vi ha ett väldigt stort överskott på potatis, vi få icke använda den till brännvinsbränning. Vad skola vi göra med den? Potatisen ruttnar ned, vi ha nedlagt ett väldigt arbete och mycket penningar på produktionen. Skall nu allt detta spolieras? Varför kan icke staten lämna kredit även här för att exportera potatisen? — Jag skall gärna medgiva, att det kan finnas mycket goda skäl för detta, och att det kan framdragas vissa jämförelser, som hava åtskilligt fog för sig. Jag sade här, att det skulle göras en utredning. Det var då icke detta jag närmast syftade till utan jag menade, att skall staten gå med på att lämna sådan kredit, då skola de högsta myndigheterna, som kunna överblicka den ekonomiska situationen, utreda saken, vilket de kunna göra bättre än statsutskottets och riksdagens enskilda ledamöter.

Vad säger nu finansrådet? Jo detta har i sitt yttrande mycket allvarligt och bestämt avrått från en sådan kredit. Det är att märka att i finansrådet sitta topparna av vår finansvärld, industrimän och bankmän, personer som bäst kunna överblicka vårt industriella läge. De säga, att det läge, vari vissa exportindustrier och till äventyrs också andra näringsgrenar för närvarande befinna sig, är sådant, att framställningar med lika fog kunna göras från det hållet.

Ja, detta är finansrådets syn på saken, och nog förefaller det mig med hänsyn till den överblick, som finansrådet har över de ekonomiska tingen, som om de betänkligheter vi reserverar hyst, då vi ställt oss på avslagslinjen, vore synnerligen befogade. Jag förstår så innerligt väl, att både känslan av barmhärtighet för det svältande Tyskland och känslan av att vilja hjälpa Bohusläns fiskare äro oerhört starka. Men det får väl icke vara så att riksdagen icke noggrant övertänker, vart konsekvenserna kunna leda.

Det är dessa synpunkter, som gjort att vi reserverar omöjligen kunnat gå med på förslaget, ehuru naturligen även vi ansett det vara mycket behjärtansvärt.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Thorsson: Herr talman! Herr Lindman tyckte, att jag tagit till väl mycket, när jag sade, att det kunde bli ekonomiska konsekvenser av detta förslag, vilka kunde innebära utgifter på hundratals miljoner kronor. Han ansåg, att även om man skulle frånträda den princip,

som hittills följts, och staten direkt finansiera vissa export, så skulle dessa belopp kunna hållas inom betydligt rimligare gränser. Ja, för all del, det är klart att de skulle kunna det, men jag vill erinra om, att den kredit, som väl detta egentligen avser, började med en framställning om sex miljoner kronor, vilken siffra slutligen bragts ned till tre miljoner kronor. Nu är det bara en liten obetydlig del av vår export, som det här är fråga om. Den enskilda företagsamheten har såvitt jag kan förstå till den grad ansträngt sin egen kreditförmåga genom de krediter, som hittilldags lämnats, att det väl inte blir små belopp, som krävas, för den händelse staten över huvud skall beträda denna väg och söka skaffa avsättning för de svenska produkterna just på det håll där det finnes behov av att få dem. Jag är naturligtvis personligen mycket glad, om jag en dag skulle finna, att jag nämnt en för stor summa, men om ett par år, för den händelse vi skulle beträda den av herr Lindman nu rekommenderade vägen, få vi väl se vem som egentligen hade den riktigaste synen på detta ofantligt omfattande spörsmål. Jag skulle nära på vilja våga det påståendet att med den kredit, som är lämnad av vårt land, och de värden, som utöver den direkta krediten stå på spel, närma vi oss nog ett par miljarder kronor. Det är ett respektingivande belopp för en nation av vår storlek, och det är just mot bakgrunden av detta, som det synes mig, att dessa frågor böra bedömas.

*Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.*

(Forts.)

Herr Erlansson: Herr talman! Av den förda diskussionen kunde man ha fått den uppfattningen, att det råder stor principiell skillnad mellan dem som biträtt utskottets beslut och dem som ställt sig på reservanternas ståndpunkt. Så torde dock i verkligheten icke vara förhållandet.

Reservanterna å sin sida ha särskilt påpekat faran av de konsekvenser, som skulle uppstå, ifall utskottets förslag bleve riksdagens beslut. Utskottet å andra sidan har nog också betraktat samma sida av saken och är kanske liksom reservanterna litet ängsligt för de konsekvenser, som kunna följa av beslutet. Även reservanterna medgiva dock, att det kan uppstå sådana förhållanden, att rädslan för konsekvenserna måste ge vika, så att man kan komma att gå med på att fatta ett beslut i den riktning, som det här är fråga om. Men de säga, att detta skall ske först när tvingande nödvändighet föreligger. Utskottsmajoriteten säger också, att det endast får ske i undantagsfall, när synnerligen vägande skäl blivit förebragta. Skillnaden torde således endast bestå däruti att majoriteten i utskottet betraktar ett sådant synnerligen vägande skäl redan vara för handen, under det att reservanterna icke anse, att sådant skäl förefinnes. Detta torde vara den egentliga skillnaden. Det kan naturligtvis anföras skäl från båda sidor för de bägge ståndpunkterna. När det sagts, att utskottet låtit sig leda av känslöskäl och icke av sakskaäl, så vill jag endast påpeka att för mig har icke känslan varit det avgörande. Jag har särskilt fäst mig vid vad som kunde vinnas i verkligheten genom ett sådant beslut och

Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.
(Forts.)

har då funnit, att vi först och främst skulle vinna den fördelen att fiskarena finge arbete, vilket vore så mycket bättre, som vi torde stå inför en hotande arbetslöshetsperiod, då staten ändå måste träda hjälpande emellan. Vidare skulle därmed vinnas, att tyskarna, som äro i stort behov av livsmedel, skulle få större tillförsel därav än om detta förslag går om intet. Slutligen skulle, såsom jag ser saken, handelsförbindelserna med Tyskland underlättas, så att vi lättare komme in i normala förhållanden. Hela svenska staten skulle alltså vinna på att ett beslut sådant som detta fattades, till och med om staten skulle få träda emellan med dessa tre miljoner kronor. Så stort torde dock icke beloppet bli, utan största delen av beloppet torde väl komma att anskaffas på annat sätt, så att staten endast komme att stå som borgensman.

Med dessa korta erinringar ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Några av de föregående talarna här i kammaren ha framhållit, vilka risker och konsekvenser ett bifall till utskottets förslag skulle föra med sig, och herr statsrådet och chefen för finansdepartementet sade nyss, att i händelse denna fråga kunde lösbrutas ifrån andra näringspolitiska frågor, vore detta en liten fråga i och för sig, och då vore det ingen risk att gå med på utskottets förslag. Med anledning av dessa yttranden vill jag erinra om att denna fråga kan lösbrutas. Den må vara en liten eller stor fråga men den är säregen. Det är så svårt för många av kammarens ledamöter att förstå, hur dessa förhållanden te sig i verkligheten, och det kan hända, att det skulle dra för mycket ut på tiden att försöka ge en orientering i frågan. men jag skall försöka belysa saken med några få ord.

Under de sista århundradena har ju sillen kommit periodvis, med ungefär 70 års mellanrum. Under dessa s. k. sillperioder har sillen kommit inomskärs och där stått så tjock, att man ibland nästan kunnat ösa upp den, men sedan har den varit borta lika länge igen. Sedan den sista sillperioden slutade på 1890-talet, har det emellertid kommit till nya fiskmetoder, och nu kan man därför ta sillen utomskärs. Nu är det så att säga sillperiod varje år. Fiskarena gå ända utanför Skagen och ta upp sillen med sina vidlyftiga redskap, snörpvadarne, vilka äro ända upp till 250 famnar långa och 60 famnar djupa. Med dessa redskap ha de i år såväl som i fjol fått ända till 900 hektoliter sill i ett enda kast. Den högsta kända fångsten är f. ö. 1,200 hektoliter, men många gånger går ju vaden sönder, då sillmängden är för stor. Alla fiskare få vid detta fiske liksom stå på giv akt hela tiden, ty först och främst måste de ha reda på var sillen »står», vidare måste det vara klart och lugnt väder och ingen ström, så att det är icke synnerligen många nätter under vinterns lopp — ty det är på natten, som fisket kan bedrivas — som det ges tillfälle till fiske, och då gäller det att passa på.

Detta är nu olikheter mot andra yrken. Fiskarena ha olika

fisken de olika årstiderna. Sålunda ha vi storsjöfisket ute vid Shetlandsöarna, som börjar i mitten eller slutet av mars, sedan kommer dörjffisket vid Doggers bankar, som börjar i juli, och dess- emellan ha vi andra fisken. Detta yrke har som känt mycket stor betydelse för folkförsörjningen. Vinsterna ha visserligen för många varit stora, men dessa vinster ha använts till nya redskap och prövande av nya metoder. Det är alltid vanskligare för fiskarena dels för att alla deras redskap äro så dyra, dels för att fiskens uppe- hållsort, fortplantning, vandringar, levnadssätt o. dyl. är så föga känt. Därför löpa fiskarena alltid stora risker men ha gott om tillfälle att använda vinsterna för att pröva nya fångstsätt och system.

Det gäller nu en kredit på tre miljoner, som staten skulle stöd- ja. Om vi jämföra detta med arbetslöshetsanslagen, som gå på mil- jontals kronor årligen, kan man visserligen säga, att fiskarena icke äro några arbetare. Men jag ber att få erinra om att, fränsett några få trawlbolag, förekommer icke bland fiskarena någon mot- svarighet till vad vi kalla arbetsgivare. Fiskarena äro sina egna arbetare, de ha sina vadlag, och där ha de var sina lotter i redskap och båt, och fördela sedan vinsten härefter. I Norge finnes arbets- givare bland fiskarena jämförelsevis mycket, men hos oss har detta ännu så länge glädjande nog hållits borta. Nationalekonomiskt sett ligger ju saken så, att vad de allra flesta fisksorter beträffar, anses havet vara så gott som outtömligt, och då gäller det ju endast att ta upp så stora värden som möjligt.

Tänka vi på, hur fiskarena själva se föreliggande fråga, få vi gå tillbaka till kristiden. Då var exporten tillåten, och det var goda tider. Men så kom exportförbudet. Staten gjorde för två och ett halvt år sedan upp med fiskarena och köpte in all sill till visst pris. Men så blev det rikligare fångster, än folkhushållningskom- missionen beräknat under den säsong det gällde, då svek staten fiskarena, staten brydde sig nämligen ej om vad som skriftligen överenskommits — i detta fall att mottaga all sill som fiskats och sedan erbjöds. Man kan fråga, om det var svenska staten vär- digt, att på så sätt svika ett ingånget avtal; men i alla fall blevo fiskarena besvikna och gjorde stora förluster. Förra året var det fortfarande exportförbud på sill. Det gjordes då en interpella- tion här i kammaren, och då sade herr jordbruksministern, att man skulle ge akt på förhållandena, och när det visade sig lämpligt, skulle tillåtelse till export givas. Vid det tillfället gällde prima sill 10 kronor hektolitern, och detta var så litet, att det icke lönade sig för många vadlag att gå ut, utan lågo dessa ofta hemma. Nu få de lov att exportera igen, men nu lägga andra förhållanden hin- der i vägen för exporten. I alla händelser anser fiskarbefolkningen att staten har svikit dem och behandlat dem orätt. Jag anser verkligen icke att statens handlingar i detta fall kan försvaras.

Herr Per Albin Hansson sade, att sedan fiskarena haft rikliga inkomster, komma de och be, att staten skall hjälpa dem. Jag vågar

*Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.*

(Forts.)

Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.
(Forts.)

säga, att det icke är så och att herr Hansson icke känner till förhållandena eller blivit missled. Fiskarena förmå i förevarande fall icke göra något själva. Enskilda, framför allt exportörerna ha gjort, vad de kunnat. Det gällde då fyra miljoner kronor, men mera kunna de icke göra och är sill för detta belopp redan exporterad.

Som herr statsrådet sade, hade han i Göteborg i samråd med landshövdingen sökt göra någonting åt saken, men det hade icke givit några viktigare resultat, vilket ju även visar enda utvägen vara att staten griper in.

Jag anser det oriktigt att säga som herr Hansson, att fiskarena gjort stora förtjänster förut; de förtjänsterna äro borta nu. Vi böra se saken praktiskt. Det finnes folk, som äro villiga att arbeta, de ha redskap och möjlighet att taga stora värden ur havet, värden på miljontals kronor, varför skulle då icke staten ge denna hjälp? Om jag fattade herr statsrådet och chefen för finansdepartementet riktigt, sade han, att, om riksdagen skulle bevilja dessa tre miljoner, skulle detta inverka menligt på vår valuta. Vad mig beträffar, vill jag icke på något sätt söka mäta mig med herr finansministern eller riksbanksfullmäktigen i fråga om sakkunskap i sådana här stora finansfrågor. Men att vår valuta tagit skada av att vi importerat för mycket, det kan jag förstå, men att den skulle sjunka för att vi exporterade de varor, som finnas och som för oss äro alldeles överflödiga, det kan jag icke fatta.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet gav en upplysning, som delvis redan bemötts av herr Alexandersson, och det var om de förhållanden, under vilka Norge nu lämnat statskredit. Jag skall härmed be att få säga, att jag fullkomligt delar herr Alexanderssons uppfattning, nämligen att det här gäller vinterns fångst av färsk sill och icke, som herr statsrådet upplyste, av staten förut inköpt vara. Det är min uppfattning — vilken som har rätt, kan man kanske icke avgöra här, men jag vill ändå ha det sagt.

Av de skäl, som framförts här för bifall till motionen, är det en del känsluskäl, nämligen att man skall taga hänsyn till livsmedelsbristen ute i Europa. Dessa må nu vara hur tungt vägande som helst, men jag tycker, att saken är av så pass stor betydelse, att vi icke behöva gå utanför rikets gränser för att få skäl nog för att denna kreditgivning skall vara väl motiverad. Det är nog med de skäl, som finnas inom landets gränser.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herrar *Olsson* i Berg och *Henriksson* instämde häruti.

Herr *Lindman*: Herr talman! Jag skall icke närmare gå in på den fråga, som herr finansministern framkastade, om jag tror, att han eller jag skall få rätt. Han tror, att det skall bli ofantligt stora belopp, som man kommer att bli nödsakad att lämna ut i kredit

på detta sätt. Jag vill endast säga, att det ju är möjligt, att så kommer att ske; jag har varken uttalat något bestridande eller motsatsen därom. Men jag vill påpeka, att om sådan kredit kommer att beviljas, blir det naturligtvis på skäl, som äro så tungt vägande, att man *då* finner denna kredit nödvändig, men det blir icke av det skälet, att vi *nu* bevilja dessa tre miljoners kredit. Det kan väl icke vara anledningen till att man sedan skall få bevilja hundra miljoners kredit. Kommer något sådant att ske, blir det av helt andra orsaker.

*Ang. kredit
vid export av
färsk fisk till
Tyskland.
(Forts.)*

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr vice talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr vice talmannen sig anse den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 17,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 75 ja, men 81 nej; och hade kammaren alltså med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 10.

Härefter föredrogos vart för sig:

bankoutskottets utlåtande, nr 3. i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 m. m.;

andra lagutskottets:

utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 mars 1900 angående förbud mot försäljning inom riket av tändstickor, i vilkas tändmassa vanlig (vit eller gul) fosfor ingår; och

memorial, nr 2, angående ersättning till sekreteraren Henrik Carlsson för biträde såsom sekreterare hos utskottet, innan ordinarie kanslipersonal blivit utsedd; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ut-

betalande av visst statslån från egnahemslånefonden till Kungsörs egnahemsförening u. p. a.; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättande till nationalpark av ett område vid berget Vaddetjåkko i närheten av Torne träsk.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden och memorial hemställt.

§ 11.

Slutligen upptogs till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådanaegendomar.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkterna 7 och 8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 9*; och yttrade därvid

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Jag har icke något annat yrkande i sak än om bifall till utskottets hemställan, men i formellt avseende skall jag be att få hemställa om en ändring i utskottets kläm, sista stycket. Såsom vi här se, rör det sig om försäljning till staden Ystad av ett par stycken tomter. Kungl. Maj:t har beträffande försäljningsvillkoren föreslagit, att köpeskillingen skulle erläggas med en sjättedel vid tillträdet och en sjättedel varje av nästföljande fem år. Utskottet har av principiella skäl icke kunnat biträda Kungl. Maj:ts förslag i nämnda avseende av den anledningen, att då det gällt försäljning till städer av tomter, betalningen alltid erlagts kontant. Som en följd av Kungl. Maj:ts förslag i fråga om köpeskillingsvillkoren erläggande har i villkoren intagits en bestämmelse angående »inteckning i fastigheten till säkerhet för berörda skuldförbindelse». Men vid bifall till utskottets förslag att betalningen skall erläggas kontant vid tillträdet måste ju denna bestämmelse bortfalla. Jag hemställer därför, att i sista punkten, som lyder, »att staden skall ensam vidkännas kostnaderna för lagfart å köpet och andra med köpet förenade utgifter samt för inteckning i fastigheten till säkerhet för berörda skuldförbindelse» orden från och med »samt» till och med »skuldförbindelse» utgå. Det är ett rent förbiseende, att dessa ord kommit in i utskottets

hemställan. Med denna ändring ber jag alltså att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan med den av herr Nilsson i Tånga däri föreslagna ändringen.

Punkten 10.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 11 och 12.

Lades till handlingarna.

Punkterna 13 och 14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 12.

Herr *Hage* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 40, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 26 april 1918 om förfogande över viss egendom under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 315, blev på begäran omedelbart remitterad till behandling av lagutskott.

Vidare avgävos motioner av:

herr *Engberg*, nr 316, om ändrad lydelse av §§ 87 och 88 i regeringsformen; och

herr *Karlsson* i Nynäshamn *m. fl.*, nr 317, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 38, med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område.

Sistnämnda två motioner bordlades.

§ 13.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 13, till Konungen i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets memorial, nr 1, i anledning av första kammarens remiss av motion nr 152 av herr Ekman, Carl Gustaf,

Andra kammarens protokoll 1920. Nr 13.

m. fl., om åvägabringande av utredning och förslag beträffande ändring i sättet för kommuns medverkan vid avgörandet av ärenden, som röra handeln med rusdrycker, samt andra kammarens remiss av motion nr 218 av herr Moberger m. fl., om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i sättet för utövandet av den kommunerna tillkommande medverkan vid avgörandet av ärenden, som röra handeln med rusdrycker; och

jordbruksutskottets memorial, nr 7, i anledning av remiss från kamrarna av väckta motioner angående statsunderstöd till lokala hemslöjdsföreningar.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Welin</i>	under	5 dagar	fr. o. m. den	5 febr.,	
» <i>Nilsson</i> i Antnäs	»	10	»	»	5 »
» <i>Hage</i>	»	9	»	»	6 »
» <i>Lidström</i>	»	9	»	»	5 »
» <i>Lundström</i>	»	10	»	»	9 »
» <i>Ödström</i>	»	7	»	»	5 »
» <i>Johansson</i> i Rimforså	»	7	»	»	5 »
» <i>Björk</i> i Tryde	»	9	»	»	5 »
» <i>Lindley</i>	»	8	»	»	5 »
» <i>Bäckman</i>	»	11	»	»	10 »
» <i>Vennerström</i>	»	8	»	»	5 »
» <i>Norman</i>	»	14	»	»	5 »
» <i>Bökelund</i>	»	14	»	»	5 »
» <i>Hamrin</i>	»	2	»	»	6 »
» <i>Osherg</i>	»	8	»	»	6 »

och

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.25 e. m.

In fidem
Per Cronvall.